

Idäntalouksien katsauksia

Review of Economies in Transition

1996 • No. 2

4.4.1996

Julkaistu uudelleen 2002

Juhani Laurila

Katsaus lähialueisiin

Suomen Pankki
Siirtymätalouksien tutkimuslaitos, BOFIT

ISSN 1235-7405
Uudelleenjulkaistu pdf-muodossa 2002

Suomen Pankki
Siirtymätalouksien tutkimuslaitos (BOFIT)

PL 160
00101 Helsinki
Puh: (09) 183 2268
Faksi: (09) 183 2294
bofit@bof.fi
www.bof.fi/bofit

Tässä julkaisussa esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajan omia eivätkä välttämättä edusta Suomen Pankin kantaa.

Juhani Laurila

Katsaus lähialueisiin

Tiivistelmä

Katsauksessa hahmotetaan yleisiä kehityssuuntia lähialueilla ja lähialueyhteistyössä. Lisäksi tarkastellaan äskeisiä tapahtumia sekä vuoden 1995 taloudellista ja sosiaalista kehitystä tuoreimpien tilastojen valossa. Lähialueiden bruttokansantuote, tuotanto ja investoinnit jatkavat kuudetta perättäistä vuotta laskuaan. Vaikka Pietari on koko Venäjän puitteissa jäämässä entistä enemmän Moskovan varjoon, se on silti lähialueiden kiistämätön kasvukeskus ja tarjoaa sellaisena huomattavat kasvumahdollisuudet myös Suomen ja Venäjän väliselle kaupalle. Karjalan ja Murmanskin luonnonrikkauksien hyödyntäminen on toistaiseksi suhteellisen vähäistä, koska se vaatii suhteellisen suuria investointeja, joihin länsimaat eivät vielä ole valmiita. Myös Venäjän pyrkimykset pitää luonnonvarojensa hallinta omien yritystensä ja viranomaistensa käsissä vaikuttavat kehitykseen.

Helsingin ja Pietarin välisten liikenneyhteyksien parantaminen näyttäisi tällä hetkellä edistävän tehokkaimmin Suomen suhteellista etua lähialuekaupassa. Myös ympäristöriskien hallinta varsinkin Pietarissa ja sen ympäristössä samoin kuin Pietarin rappeutuneen infrastruktuurin ja rakennuskannan korjaaminen ovat huomattavia haasteita suomalaisille yrittäjille. Suomen EU-jäsenyyden myötä tarjoutuva rahoitus avaa uusia mahdollisuuksia lähialueyhteistyölle, ja parantaa samalla varsinkin kaakkois- ja itä-Suomen rajamaakuntien taloutta ja työllisyyttä.

Avainsanat: aluetalous, Venäjä, lähialueet, Pietari, Leningradin lääni, Karjalan tasavalta.

1 Lähialuekehitys ja -yhteistyö

1.1 Kehityksen pääpiirteet

Katsaus tiivistää tämänhetkisen taloudellisen tilanteen Suomen lähialueilla sekä arvioi Suomen lähialueyhteistyön nykyvaihetta. Lähialueilla tarkoitetaan tässä Pietarin kaupunkia, Leningradin läänin, Karjalan tasavaltaa ja Murmanskin läänin¹. Suomen lähialueyhteistyö on Pietarin kaupungin huomattavan ominaispainon ansiosta keskittynyt Pietariin ja Leningradin läänin. Myös Karjalan tasavallan mahdollisuudet kiinnostavat puunjalostusteollisuutta ja muuta suomalaista lähialueyhteistyötä. Sen sijaan Murmanskin läänin ongelmat ja mahdollisuudet muodostavat oman asiaryhmänsä ja liittyvät lähinnä pohjoiskalottialueen yhteistyön piiriin. Merkittäviä kysymyksiä ovat Murmanskin ympäristöongelmien ratkaiseminen sekä mahdollinen osallistuminen Kuolan mineraalivarojen ja Barentsin meren öljy- ja maakaasuesiintymien hyödyntämiseen.

Lähialueiden, samoin kuin Suomen ja niiden välisen yhteistyön kehittämisessä, voidaan nähdä mm. seuraavia piirteitä:

1. Lähialueiden talouksien kehitys seuraa melko tarkoin muun Venäjän talouden kehitystä ja niiden ongelmat ovat osa siirtymätalouksien ongelmia. Pietarin ja muiden lähialueiden taloudellisen toiminnan lasku jatkuu lähes kaikilla aloilla viidettä vuotta. Merkkeitä tuotannon laskun tasoittumisesta on ollut nähtävissä Pietarissa ja muilla lähialueilla, mutta muilla lähialueilla kuitenkin lievempinä kuin Venäjällä keskimäärin. Yleensä tuotannon pudotus on 40-70 prosenttia vuoden 1989 tasosta toimialasta riippuen. Karjalan tasavallan taloudelle vuosi 1995 on ollut erityisen vaikea varsinkin maatalouden osalta. Pietarin elintarvikehuolto on riippuvainen muualta

tapatuista toimituksista. Kuvaan on tullut mukaan myös väestökehityksen huononeminen.

2. Pohjoinen alue, ml. Karjalan tasavalta, uinu toistaiseksi. Raaka-aineiden ja luonnonvarojen hyödyntämisen vaatimiin investointeihin liittyvät riskit koetaan lännessä ainakin toistaiseksi liian suurina. Venäjän viranomaiset - tai oikeammin yksityistämässä valtiomonopolin sijalle astuneet öljyfirmat - epäröivät luopua määräävästä asemastaan kalottialueen, Barentsin meren tai Tjumenin luonnonvarojen hyödyntämisessä (Susiluoto 1995, s. 367). Toisaalta Venäjän hallituksella itsellään ei ole riittävästi varoja tarvittavan infrastruktuurin luomiseen. Tämän vuoksi eteneminen Pohjois-Venäjällä on ollut suhteellisen hidasta².
3. Pietarin asema on korostunut suhteessa ympäröiviin lähialueisiin taloudellisen toiminnan potentiaalisena kasvualueena. Pietari hallitsee niin Luoteis-Venäjän talousaluetta kuin Suomen lähialuetta. Sen 4.8 miljoonan väestö on 60 prosenttia Luoteis-Venäjän talousalueen ja toisaalta samoin lähes 60 prosenttia Suomen lähialueen väestöstä. Toisaalta ero Pietarin ja Moskovan välillä on kasvamassa, ja Moskovasta on entistä selkeämmin tulossa muun maailman portti Venäjälle ja myös Venäjän portti muuhun maailmaan.
4. Suomen ja Venäjän välinen kauppa on kääntynyt kasvuun vuoden 1992 aallonpohjasta täysin uudelta, alueelliselta pohjalta. Suomalaisen toimeliaisuus Pietarissa on keskittynyt palvelutuotantoon sekä rakennustoimintaan. Varsinkin viennin osalta tuotevalikoima on muuttunut investointitavaroista kulutustavarapainotteiseksi. Lähialueyhteistyö on selvästi piristämässä myös itä- ja kaakkois-Suomen raja-alueiden taloudellista toimeliaisuutta. EU:n kautta saatujen TACIS- ja Interreg-

¹ Venäläisten tilasto- ja muiden tietolähteiden hyödyntämisen kannalta lähialueet ovat sikäli hankala käsite, että Murmansk ja Karjalan tasavalta kuuluvat Venäjän taloustarkasteluissa Pohjois-Venäjän talousalueeseen, johon kuuluvat lisäksi Arkangelin ja Vologdan läänit sekä Komin tasavalta. Pietari ja Leningradin lääni kuuluvat taas Luoteis-Venäjän talousalueeseen, johon lisäksi lasketaan mukaan Novgorodin ja Pihkovan läänit.

² Silti pohjoisen harvaan asutun alueen maakaasu-, öljy- ja mineraalivarat ovat jo houkutelleet monikansallisten suuryhtiöiden "jalka oven rakoon"-tyyppisiä sijoituksia. Esimerkiksi amerikkalaiset Conoco, Texaco, Exxon, Amoco, englantilais-hollantilainen Shell Exploration ja norjalaiset Saga Petroleum ja Norsk Hydro sijoittivat Arkangelin läänin USD 436 miljoonaa dollaria vuonna 1994.

varojen voi odottaa elvyttävän jatkossa niin Suomen kuin Venäjän puoleisen rajan lähellä olevan alueen taloutta ja lähialueyhteistyötä.

1.2 Väestökehitys

Lähialueiden väestöstä yli 90 prosenttia asuu Pietarissa, Murmanskissa, Petroskoissa ja muissa pienemmissä kaupungeissa. Lähialueiden maaseutu on varsin harvaan asuttua, keskimäärin 2 asukasta neliökilometriä kohti, mikä vastaa Suomen Lapin läänin väentihyettä. Lähialueiden maataloustuotanto on vähäistä epäsuotuisten olosuhteiden takia. Lisäksi Neuvostoliiton aikaisella teollistamis- ja asutuspolitiikalla pyrittiin siirtämään väestöä 'kehityskelvottomista' kylistä asutuskeskukseen ja pientiloilta kollektiivitaloille. Lisäksi rajan lähellä olevia alueita tyhjennettiin varsinkin suomea puhuvasta väestöstä. Vielä vuonna 1939 asui 68 prosenttia Karjalan tasavallan väestöstä maaseudulla, vuonna 1975 enää 25 prosenttia (ks. kuvio 1; Geografija Karelskoi ASSR 1976, s. 114).

Sairastavuuden ja kuolleisuuden lisääntyminen sekä syntyvyyden aleneminen ovat rasittaneet varsinkin luoteista talousaluetta ja Pietaria. Rowland (1995) on laskenut, että kun aikaisemmin Venäjän pohjois- ja luoteisalueiden kaupungeista oli vähenevän väestön kaupunkeja 7-8 prosenttia, luku on 1989-1994 noussut lähes 15 prosenttiin ja ulottuu aikaisemmasta poiketen myös suurkaupunkeihin kuten Pietariin (taulukko 1). Hänen arvionsa suurkaupunkien pitkän ajan väestökehityksestä ovat varsin pessimistiset - Rowland arvioi väestötieteellisistä lähtökohdista Moskovon väestökadoksi 1.5 miljoonaa ja Pietarin 1 miljoonaa vuosina 1996-2005. Venäläisten omin arvioiden mukaan Pietarin väkiluku on 4.6 miljoonaa vuonna 1998. Venäjän suurkaupunkien ja erityisesti Pietarin kehityksen edellytyksistä on aikoinaan esitetty melko pessimistisiäkin arvioita (esim. Kivikari 1991, ss. 4-8)³.

Suurimittaisten exodusten toteutuminen kaupungeista maaseudulle tuntuu kuitenkin epätodennäköiseltä. Eräiltä osin ennusteissa on kysymys myös kaupungin levittäytymisestä yli ahtaiksi käyneiden hallinnollisten rajojensa. Tätä kehitystä on ruokkinut keskustassa asuvien pyrkimys muuttaa

asumaan kaupungin hallinnollisten rajojen ulkopuolelle kasvaville uusille esikaupunkialueille samoin kuin uusien teollisuusalueiden sijoittuminen esikaupunkeihin.

Pietarin väestöä on muuttanut ympäröivään Leningradin lääniin, jonka asukasluvu on lievästi lisääntynyt. Karjalan tasavallan väkiluku ehti ylittää jo 800 000 henkeä vuonna 1993 lähinnä Murmanskin läänistä tapahtuneen muuton takia. Tämän jälkeen kehitys on taittunut melko jyrkkään laskuun. Karjalan tasavallan, Murmanskin läänin ja muun Pohjoisen talousalueen huomattavat muuttotappiot johtuvat mm. aikanaan sinne korkean palkkatason houkuttelemien perheiden siirtymisestä takaisin itsenäistyneisiin tasavaltoihin kotipaikka- ja kansalaisoikeuksiensa säilyttämiseksi.

1.3 Elinkeinotoiminnan edellytykset

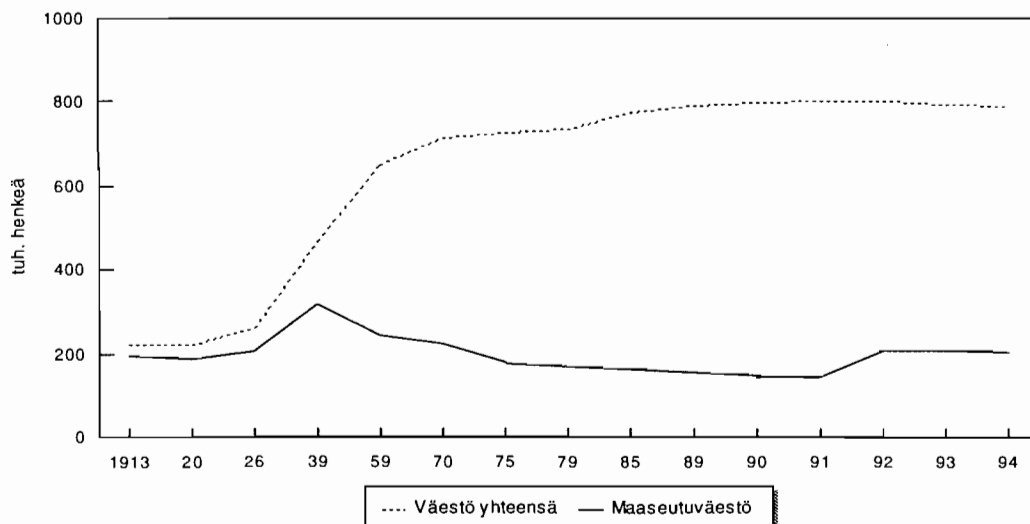
Pohjoisen alueen elinkeinorakenne ja sen tarjoamat mahdollisuudet taloustoiminnalle eroavat selkeästi Pietarin ja sitä lähinnä olevien Leningradin, Novgorodin ja Pihkovan läänien oloista. Viimeksi mainittujen voi katsoa kuuluvan Pietarin talousalueen vaikutuspiiriin, sillä Luoteis-Venäjän talousalue on tällä hetkellä Venäjän pisimmälle teollistuneita alueita. Pietari on suhteellisen menestyksellisesti kilpaillut ulkomaisista suorista sijoituksista, se on edelleen huomattava rahoitus- ja pankkitoiminnan keskus, ja sijaintinsa sekä liikenneyhteyksiensä ansiosta se on perinteisesti toiminut "Venäjän ikkunana Eurooppaan"⁴. On arvioitu, että suotuisissa oloissa myös Pietarin alueen ja Baltian välinen taloudellinen yhteistyö voisi huomattavasti kasvaa seuraavan kymmenen vuoden aikana (Borsos-Erkkilä 1995, 66-68).

Markkinatalouden kehittyminen Pietarissa ja Luoteis-Venäjän talousalueella yleensä on lisännyt Suomen ja Venäjän aluetaloudellisen yhteistyön merkitystä. Suomi on säilyttänyt asemansa Venäjän merkittävänä tavarantoimittajana. Toisin kuin Neuvostoliiton aikana, kauppaa ei kuitenkaan enää käydä Venäjän kansantalouden kanssa Moskovon kautta, vaan se on nyt maantieteellisesti eriytyntä. Jokaisella liittovaltion tasavallalla, läänillä (oblast) ja suurehkolla kaupungilla on oma investointi- ja kaupankäynti-ilmastonsa, joka

³ Kauppalehti 1992, s. 4.

⁴ Business Russia, tammikuu 1996, s. 7.

Kuvio 1. **Karjalan tasavallan väestö yhteensä ja maaseudulla**
(Geografija 1976 ja Respublika 1995)

Taulukko 1 **Alueelliset väestömuutokset vuosina 1989-1995 lähialueilla ja Venäjällä**

	Asukasluku 1000 asukasta		Muutokset			
	1989	1995	% -muutos	absol muu- tos 1000as. josta	a) luonnollinen (synt. miinus kuol.)	b) migraatio, netto
Pietarin kaupunki	5024	4837	-3.7	-187	-152	-35
Leningradin lääni	1661	1673	0.7	12	-54	66
Karjalan tasavalta	791	789	-0.3	-2	-6	4
Murmanskin lääni	1147	1075	-6.3	-72	13	-85
Pohjoinen tal.alue	6123	5960	-2.7	-163	8	-171
Luoteinen tal.alue	8284	8089	-2.4	-195	-269	74
Venäjän federaatio	147401	148249	0.6	849	-846	1695

Lähde: Heleniak 1995, ss. 456-457, ja Valtion tilastokomitean tilastot.

määrää, mitä sillä on myytävänä ja mitä se haluaa ostaa, sekä myös sen, kenellä on valta päättää kaupoista. Myös suuret etäisyydet ja puutteelliset kuljetusyhteydet määräävät alueellisesti kaupankäynti- ja investointitarpeita sekä -mahdollisuuksia monilla aloilla ja varsinkin esimerkiksi elintarvikkeiden rakennustarviketuotannossa ja -huollossa⁵.

IVY:n ulkopuolisista maista Suomi oli Saksan ja Yhdysvaltojen jälkeen kolmanneksi suurin viejä Venäjälle. Vuonna 1994 Suomen osuus Venäjän tuonnista oli 4.2 prosenttia ja vuonna 1995 4.4. prosenttia⁶. Suomen viennin rakenne Venäjälle on muuttunut siten, että investointitavarat ovat korvautuneet kulutustavaroilla ja elintarvikkeilla. Suomen vienti on kasvanut vuoden 1992 3 miljardista markasta vuoden 1994 yli 8 miljardiin markkaan ja saavuttanee tämän tason myös vuonna 1995. Dramaattisin lieenee kuitenkin kaupan toimijoiden lukumäärän kasvu: kun vuonna 1989 idänvienti oli 1688 suomalaisyrityksen käsissä, yrityksiä on tällä hetkellä jo runsaasti yli 3000. Suomen lähialueyhteistyön hyödyt alkavat näkyä myös itä- ja kaakkois-Suomessa, jossa lähialueyhteistyö on synnyttämässä yritystoimintaa ja työpaikkoja. Suomen liittyminen Euroopan yhteisöön on lisäämässä mahdollisuuksia rahoituksen järjestymiseen TACIS- ja Interregnum -ohjelmien kautta. Tässä katsauksessa tarkastellaankin myös Suomen tähänastisia kokemuksia lähialueyhteistyöstä.

Pietari on lähialueen teollisen tuotannon keskus. Pietarin teollisuustuotannon arvo vuonna 1995 oli 18114 mrd ruplaa (juoksevin hinnoin), joka on 1.8 prosenttia Venäjän koko teollisuustuotannon arvosta ja 42 prosenttia lähialueiden teollisuustuotannon arvosta. Viimeksi mainittu osuus on Leningradin läänin osalta 21 prosenttia, Murmanskin läänin 24 prosenttia ja Karjalan tasavallan 13 prosenttia. Pietarissa kulutustavaruutuotannon osuus on 38 eli varsin huomattava verrattuna muiden alueiden kulutustavaruutuotantosuuksiin teollisuustuotannosta (Kuvio 8). Elintarviketeollisuuden osuus on huomattava Pietarissa (19%) ja myös Murmanskissa mm. laajan kalanjalostusteollisuuden ansiosta (16%).

Murmanskin yrityksistä tappiollisia on yli kolmannes, Pietarin yrityksistä vain 15 prosenttia (kuvio 2). Venäjän valtion tilastokomitean julkaisemien tilastojen mukaan yritysten yhteenlaske-

tut voitot ovat kaikilla lähialueilla yhteenlaskettuja tappioita monin verroin suuremmat ja tappiollisten yritysten lukumäärän osuus kaikista yrityksistä vaihtelee Pietarin 15 prosentista Murmanskin 25 prosenttiin. Heikoimmassa asemassa tilastojen mukaan näyttäisivät olevan Leningradin läänin yritykset, joiden lykätyt velan maksut näyttäisivät olevan lykättyjä saamisia suuremmat. Venäjän valtion tilastokomitean tietoja voi pitää lähinnä suuntaa antavina, koska läheskään kaikkien yritysten kannattavuus, maksukyky- ja valmius eivät välttämättä määräydy kilpailun ehtoilla eikä niiden sisäinen laskentatoimi anna välttämättä oikeaa tietoa edellä mainituista indikaattoreista.

Korjausrakentaminen ja palvelut on kaupungeissa ja erityisesti Pietarissa voimakkaimmin kasvavia aloja. Myös kilpailu näillä aloilla on lisääntynyt. Varsinainen uusrakentaminen ei ole Pietarissa päässyt liikkeelle laajassa mitassa johdun rahoituksen puuttumisesta. Vuonna 1995 Pietarin investoinneista puolet kohdistui palvelusektorin kehittämiseen. Venäjän keskiarvo on 44 prosenttia. Leningradin alueen investoinneista vain hieman yli viidenneksen, Karjalan tasavallassa ja Murmanskin läänissä kummassakin hieman yli kolmannes investoinneista kohdistui palvelusektoriin vuonna 1995 (kuvio 3).

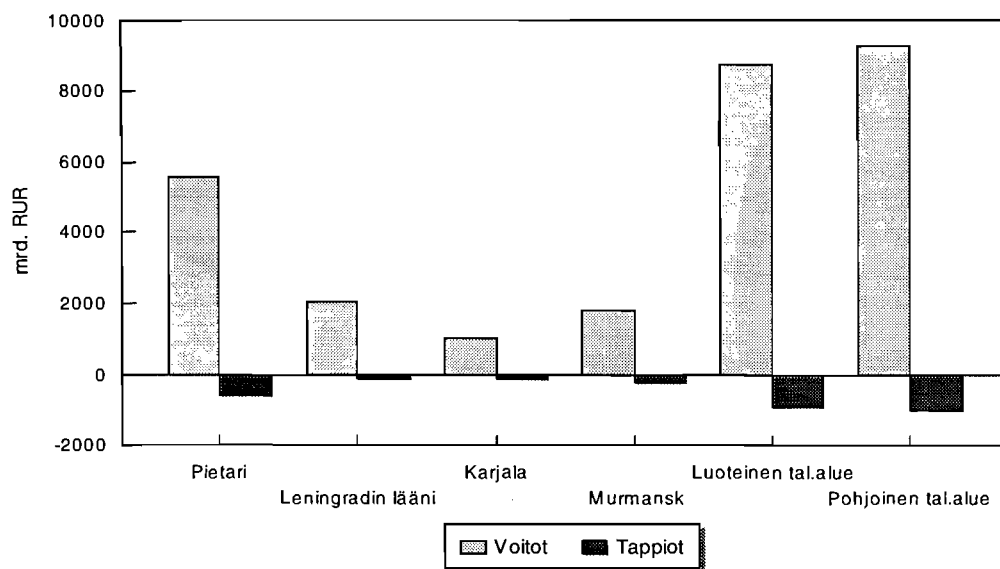
2 Pietari ja Leningradin lääni

Pietarin historiallinen asema on muuttunut traagisesti: neuvostovalta riisti Pietarilta aseman Venäjän pääkaupunkina ja sen myötä myös kaupan, pankki- ja finanssiliiketoiminnan kukoistavana keskuksena. Se teki Pietarista suljetun sotateollisen linnakkeen länttä vastaan, ja hajottuaan jätti jäljelle rappeutuneen kunnallisen ja sotateollisen infrastruktuurinsa kanssa painiskelevan saneerauskohteen. Lisäksi kansainvälisten tieto- ja lentoliikenneyhteyksien kehittymisen ansiosta Pietarin satamat ja rautatiet eivät ole enää matkustajaliikenteen yksinomainen yhteys Venäjän ja muun maailman välillä siinä määrin kuin aikaisemmin. Näin Pietari on lakannut toimimasta sellaisena valtakunnallisena keskuksena, kuin se oli olemassa viime vuosisadalla ja tämän vuosisadan alkupuolella aina Venäjän vallankumoukseen asti.

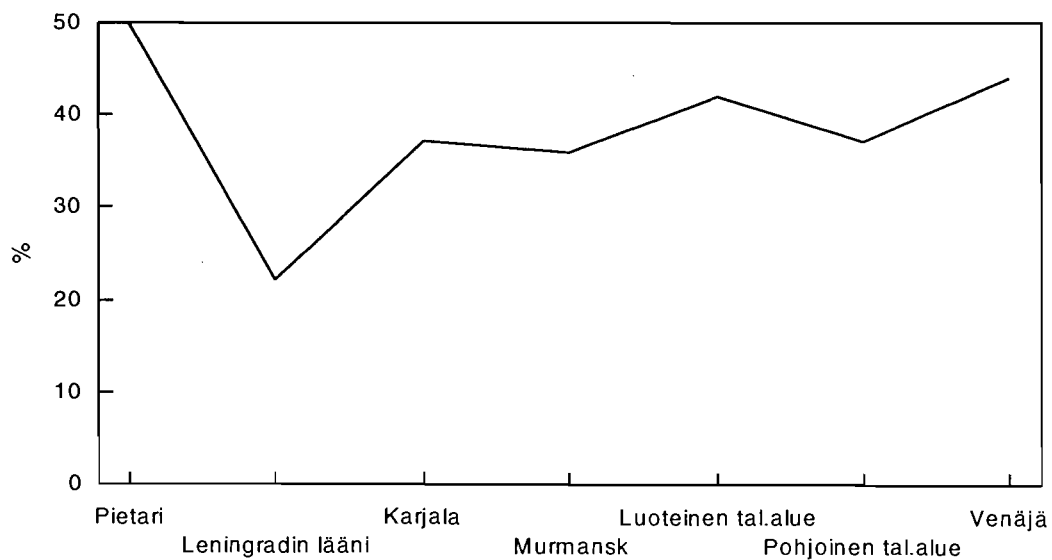
⁵ Euromoney, syyskuu 1995, s. 346.

⁶ Ekonomika i zhizn 8/1996.

Kuvio 2 **Kaikkien elinkeinonalojen yhteenlasketut voitot ja tappiot, mrd. RUR, tammi-marraskuussa 1995**

Kuvio 3 **Investoinnit palvelusektoriin, % kaikista investoinneista tammi-marraskuussa 1995**

Huolimatta tuotantotoiminnan taantumisesta tällä vuosikymmenellä Pietarin voi odottaa muodostuvan huomattavaksi alueelliseksi keskuksesi Venäjän Luoteiselle ja mahdollisesti myös Pohjoiselle talousalueelle. Tätä silmälläpitäen Pietari on kehittämässä venäläisiä ja kansainvälisiä yrityksiä palvelevia infrastruktuureja ja palveluja [turvallisuus- ym. palvelut ja kuljetus, tietoliikenne, pankit ja rahoitus, liiketilat, asuminen (Oding 1995b, ss. 40-41)].

Pietarin taloudellisia kehitysnäkymiä voi luonnehtia kaksijakoisiksi: toisaalta taakkana on vaikeasti, jos ollenkaan, saneerattavissa olevat sotateolliset sekä muut vanhahkot suuryritykset sekä rappioituneet infrastruktuurit ("rakenteellinen kriisi"). Toisaalta Pietari on tullut tunnetuksi avoimuudestaan ja myönteisestä suhtautumisestaan kilpailuhenkisten markkinoiden syntymiseen sekä asukkaidensa suhteellisen korkean koulutustason tarjoamista mahdollisuuksista (Pivovarov I.-Pivovarov S.-Galenko 1996, 76-77). Hiljattain tehty kyselytutkimus osoittavaa pietarilaisten enemmistön suhtautuvan myönteisesti Eurooppaan, Euroopan Unioniin ja esimerkiksi Suomen liittymiseen EU:iin (EVA 1996, s. 43-56).

Viimeaikoina tehdyissä kyselyissä ja vetovoi-mamallitarkasteluissa Pietarissa on todettu olevan - muihin lähialueisiin verrattuna - eniten käyttämättömiä kysyntäpotentiaalia ja sinne odotetaan voimakkaainta kasvua jatkossa. Vertailukohtana on käytetty Viroa, jonka käyttämättömän kysyntäpotentiaalin on arvioitu olevan vähissä ja sen vuoksi Viron kanssa käytävän kaupan kasvun olevan taitumassa. Toistaiseksi kuitenkin Suomi on Viron tärkein kauppakumppani ja Viro suosituin sijoituskohte entisiin sosialistimaihin suuntautuvien suorien sijoitusten osalta (Borsos-Erkkilä 1995, ss. 66-69, Piispanen 1996, ss. 62-63).

Kaikesta edellä sanotusta huolimatta kovin nopeaa läpimurtoa toisaalta Pietarin teollisuuden elpymisessä, toisaalta kaupan tai ulkomaisten investointien hakeutumisessa Pietariin ei ole näköpiirissä.

2.1 Pietarin teollisuus

Pietarin kaupunki oli Neuvostoliiton aikana - ja on edelleenkin - Moskovan jälkeen Venäjän toiseksi suurin taloudellinen keskus. Neuvostoliiton viimeisenä vuotena 1991 Pietarin ja Leningradin alueen teollisuustuotannon osuus Neuvostoliiton

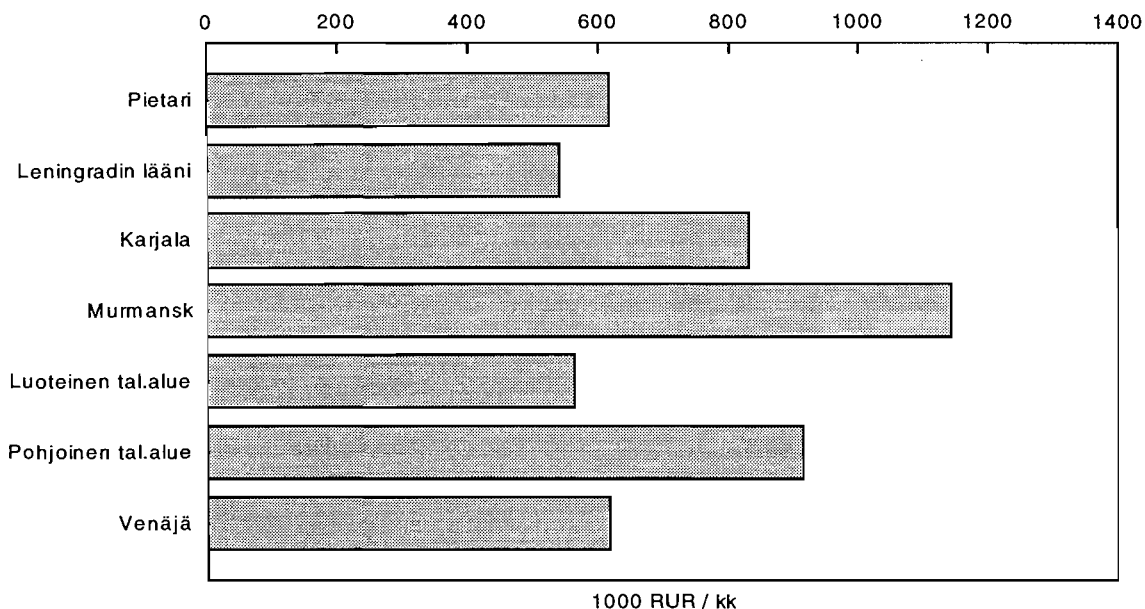
koko teollisuustuotannosta oli 3.2 prosenttia, vuoden 1996 alussa Venäjän koko teollisuustuotannosta enää 2.77 prosenttia [Pietarin osuus 1.83 prosenttia ja Leningradin alueen 0.94 prosenttia (Venäjän valtion tilastokomitean tilastot)]. Vuodesta 1990 lähes kaikkien teollisuudenalojen tuotanto oli pudonnut lähes puoleen vuoden 1995 loppuun mennessä. Paitsi että Pietarin teollisuustuotanto on vähentynyt koko 1990-luvun ajan Venäjän muun teollisuuden lailla, myös sen suhteellinen osuus Venäjän koko tuotannosta on vähentynyt. Kuten edellä on todettu, pääasiallisina syinä ovat Pietarin Neuvostoliiton ajoilta peräisin olevan teollisuuden raskas ja vaikeasti sopeutettavissa oleva rakenne, sotateollisuustilausten supistuminen ja teollisuustuotannon sekä investointien yleinen väheneminen.

Ero Moskovaan on kuitenkin kasvanut ja myös Etelä-Uralin ja Länsi-Siperian alueiden talouksien merkitys on lisääntynyt. Mikäli kuitenkin otamme huomioon hallinnollisten alueiden erilaisen koon ja lähtökohdat, Pietarin kaupunki on edelleen Moskovan jälkeen Venäjän toiseksi suurin teollisuuden, kaupan, liikenteen, tieteen, kulttuurin sekä pankki- ja rahoitustoiminnan keskus. Pietarin vuoden 1995 kokonaistuotos oli 44500 miljardia ruplaa (juoksevin hinnoin), josta palvelujen osuus oli 58 prosenttia. Kiintein hinnoin laskettu teollisuustuotanto laski 15.6 prosenttia edeltäneestä vuodesta vuonna 1995.

Teollisuus työllistää alle kolmanneksen ja palvelut kasvavasti runsaan toisen kolmanneksen Pietarin 2.3 miljoonan hengen työvoimasta. Teollisuus on pääasiassa raskasta konepajateollisuutta ja tältä osin etupäässä sota- ja laivanrakennusteollisuutta. Lisäksi elintarviketeollisuuden ja sähkövoiman tuotanto ovat kumpikin lähes 20 prosenttia Pietarin teollisuustuotannosta. Sähkövoiman tuotanto on itse asiassa lievästi noussut kahtena viime vuotena ja elintarviketeollisuuden tuotannon lasku on ollut suhteellisen vähäinen. Teollisuustuotannossa metalli- ja konepajateollisuus vastasivat 37 prosenttia teollisuustuotannon arvosta ja työllistivät 64 prosenttia teollisuustyövoimasta. Rakennustoiminta, liikenne, kauppa, opetustoiminta sekä tutkimus- ja kehitystyö työllistävät tällä hetkellä kukin kymmenisen prosenttia Pietarin työvoimasta. Tosin voi olettaa, että palvelusektorin osuus on tilastokomitean tilastoissa aliedustettuna.

Generaattoreita, dieselitä ja suuria sähkömoottoreita tuottavassa konepajateollisuudessa

Kuvio 4 Keskipalkka marraskuussa 1995, 1000 RUR / kk

lasku on ollut jyrkin. Pyrkimykset monipuolistaa konepajateollisuuden tuotevalikoimaa ja sotateollisuuden osalta siirtyä siviilituotantoon ovat onnistuneet verrattain kehnosti menekkivaikeuksien vuoksi. Siellä, missä siviilituotteiden tuotanto on onnistuttu teknisesti toteuttamaan, on saatu havaita ostovoimaisen kysynnän suuntautuvan vastaaviin ulkomaisiin tuotteisiin. Myös rahoituksen puute häiritsee konversiota. Esimerkiksi Kirovin tehtaiden KAMAZin ja Pietarin kaupungin suunnitelma linja-autojen tuottamisesta Pietarin kaupungin käyttöön ei ole edennyt Venäjän federaation lupaaman rahoituksen viivästymisen takia.

Pietarin perinteikäs ja vahva telakkateollisuus on ollut pitkään vaikeuksissa. Tuoreimmat huonot uutiset tältä alueelta koskevat Severnaja-telakan toiminnan pysäyttämistä sen johdosta, että Venäjän puolustusministeriö ei ole maksanut telakalle aikaisemmista tilauksistaan. Rakennusteollisuus on eräs kasvua osoittaneista teollisuudenaloista. Tällä hetkellä uudet rakennustuotantoon kohdistuvat veromääräykset samoin kuin velkojen maksuja vaikeuttava inflaation aleneminen ja ruplan ulkoisen arvon vakiintuminen ovat nostamassa rakennuskustannuksia⁷.

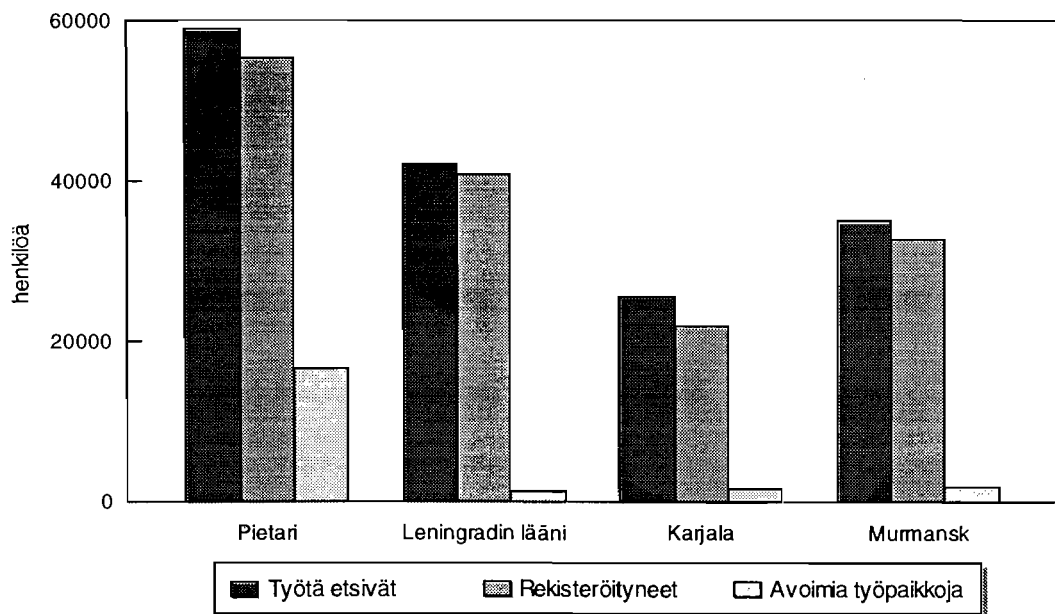
Keskimääräinen kuukausipalkka Pietarissa

vuoden 1995 lopulla asettui lähelle koko Venäjän keskitasoa ja oli hieman yli 600 000 ruplaa kuukaudessa (kuvio 4). Palkkahaitari on kuitenkin melkoinen. Kuten tunnettua, alhaisimmat palkat maksetaan opetus- tiede ja kulttuurityöstä, parhaiten palkattuja ovat mm. pankki- ja kuljetusalan työntekijät. Etenkin Pietarissa puolet rahatuloista muodostuvat muista kuin palkoista, koska huomattavalla osalla varsinkin matalapalkka-aloilla työskentelevistä on sivuliiketoimia, usein konsultointia, välityskauppaa tai esimerkiksi omaan osaamiseen perustuvaa pikku-urakointia. Lähelläkään kaikki tulot eivät todennäköisesti tule tilastoinnin piiriin mm. verojen välttämisyrittämysten takia. Venäjän pohjoisen talousalueen palkkataso on korkeampi. Koko pohjoisen talousalueen keski-kuukausipalkka oli viime vuoden lopulla yli 900 000 ruplaa, Karjalassa yli 800 000 ja Murmanskin läänissä noin 1 150 000 ruplaa. Tämä pohjoisen lisä on nostanut myös hintatasoa vastaavasti. Alueelliset hintasoerot yhdessä edullisten matkustuskustannusten kanssa ylläpitävät edelleenkin varsinkin pohjoisilla alueilla vilkasta torikauppaa.

Virallisten tilastojen mukainen työttömyys Venäjällä on hieman yli kaksi prosenttia työvoimasta ja ILO:n standardien mukaan arvioituna

⁷ Sankt Peterburgskije Vedomosti, 18.1.1995, s. 4.

Kuvio 5 Virallisten tilastojen mukainen työttömyys, henkeä, 1.1.1996

noin 8 prosenttia. Pietarin virallinen työttömyysaste oli tammikuun 1996 lopulla 2.3 prosenttia. Työllisyystilanteen arviointi on monesta syystä ongelmallista. Ongelmat työttömyyden arvioinnissa muodostuvat paitsi määritelmällisistä kysymyksistä, myös siitä, että markkinataloudelliset rajoitteet ovat edelleen 'pehmeät' ja tiedot mm. verotuksellisista syistä epäluotettavia. Venäjän tilastokomitean julkaisemien tilastojen mukaan keskimäärin yli puolet kotitalouksien rahatuloista on muuta kuin palkkatuloa, mikä viittaa siihen, että tilastoidusta työvoimasta on kasvava määrä työttömiä, mutta ei toimeettomia. Toisaalta työssä oleviksi tilastoiduista huomattavaa osa on edelleen toimeettomia ts. länsimaisen standardin mukaan vakaatyöllistettyjä.

Pietarissa taloudellisesti aktiivisen väestön määrä 1.1.1995 oli 2 445 000 henkeä, joista työssäkäyviä oli 2 345 000 (Zabrodin 1996, s. 2). Virallisten tilastojen mukaan 1.1.1996 Pietarissa oli "työtä etsiviä" lähes 59 000 (lähialueella yhteensä lähes 162 000) tai "työttömiksi rekisteröityneitä" yli 55 000 (lähialueella yhteensä lähes 151 000), avoimia työpaikkoja 16 500 (lähialueella lähes 21 000). Tilastojen taustaa valottaa mm. Piiraisen (1995) kyselytutkimus (koski 7 kaupunkia ml. Pietari ja Petroskoi ja vuosia 1992 ja 1993), jonka mukaan vuonna 1992 oli 85 prosen-

tilla ja vuonna 1993 79 prosentilla työikäisistä vastaajista oli kokopäivätoimi. Saman selvityksen mukaan huomattava osa työttömistä oli nuorehkoja 20-39 vuotiaita, jotka olivat eronneet työstä omasta pyynnöstään eivätkä nähneet tarpeelliseksi rekisteröityä. Näin varsinkin nuorehko osa työvoimasta työllistää itseänsä uudessa, kasvavassa ja tilastoinnin ulkopuolelle jäävässä liiketoiminnassa joko päätoimen sijasta tai sen ohessa, varmistaen samalla, että ainakin jostain lähteestä syntyy jatkuvasti tuloa. Leimallista on työvoiman, ja paljolti nimenomaan koulutetun työvoiman liikkuvuus. Muualla kuin rakennustoiminnassa ja teollisuudessa toimiva maaseutuväestö hankkii lisätuloja pienkarjataloudella ja -viljelyksellä, jossain määrin myös metsästyksellä, kalastuksella ja marjastuksella.

2.2 Muu yritystoiminta

Pietarissa toimi vuonna 1995 keskimäärin noin 93 000 yritystä, joista 78 000 luokiteltiin alle 500 henkilöä työllistävinä pieniksi tai keskisuuriksi mutta kuitenkin tarjosivat työpaikat noin 60 prosentille koko työllistetystä työvoimasta. Pieniä yrityksiä Pietarissa oli yli 60 000 ja ne toimivat

pääasiassa vähittäiskaupan, palvelujen ja rakennustoiminnan alalla. Ne tuottivat 15 prosenttia Pietarin tuotannosta ja työllistivät kolmanneksen Pietarin 2.3 miljoonan hengen työvoimasta (Oding 1995a, s. 13).

Konversio ei ole edennyt Venäjällä yleensä eikä lähialueillakaan odotusten mukaisesti. Vaikka tuotannon usein kallis tekninen muuntaminen onnistuisikin, hankkeet törmäävät markkinointivaikeuksiin ja kotimaisten tuotteiden laatuun kohdistuviin epäluuluihin ja imagoaurioihin. Epäonnistuminen koskettaa erityisen raskaasti Pietaria, jonka taloudelle onnistuminen sotateollisten laitosten hyödyntämisessä siviilitarkoituksiin olisi tärkeätä. Tällä hetkellä Pietarissa on lähdetty uusimaan toiminnassa olevien teollisuuslaitosten vanhentuneita koneistoja sekä yritysorganisaatioita. Länsimaat ovat tarjoamassa tähän sekä asiantuntija-apua että rahoitusta. Euroopan jälleerakennuspankki käy neuvotteluja tekstiiliteollisuuden uusimisesta ("Iskra" -tehdas). Myös vientitakuulaitos Hermes toimii aktiivisesti vakuuksien järjestämiseksi saksalaisten laitteiden toimittamiseksi⁸.

Lähialueiden yritystoiminnan kannattavuutta ovat rasittaneet maksurästiongelmien eli kumuloituneet saatava- ja velkarästit, jotka johtaneet lakkoihin ja seisokkeihin. Pietarilaisyritysten maksurästivelat ovat 43 prosenttia niiden kaikista veloista ja rästisaamiset kaikista saamisista 47 prosenttia (kuvio 6). Toimitus- ja maksuongelmien takia työntekijöitä on lisäantäyvässä määrin lomautettu, siirretty osa-aikatyöhön, lyhennettyyn työaikaan jne. Tuotantoseisokkeja on ollut eniten konepajateollisuudessa. Pietarin teollisuusyritysten työajamenetykset olivat 9-12 % vuonna 1994. Marraskuussa viisi huomattavaa pietarilaista teollisuusyritystä, mm. Elektrosila, pysäytti toimintansa kokonaan⁹.

Lähes kaikilla liiketoimintaa harjoittavilla on edelleen saamisita kaikilta ja velkaa kaikille. Tämä johtuu siitä, että yritysten on ollut usein helpompi saada luottoa toisiltaan kuin pankeilta, ts. yritysten välinen velkaantuminen korvannut pankkirahotusta. Tämän lisäksi viime vuosina varsinkin yritysten palkka- ja verovelat ovat kasvaneet. Inflaation oloissa käytettävissä oleva likviditeetti on ollut edullista ohjata uusien toimitusten toteutta-

miseen eli uusien saamisten hankkimiseen - tai, mikä on vielä edullisempaa, sijoittaa varat esimerkiksi valtion korkeatuottoisiin arvopapereihin - ja samalla jättää velat ja palkkarästit inflaation hoitettaviksi. Yritysten käyttäytymismallina onkin huolehtiminen lähinnä siitä, että tuoreita saamisita on enemmän kuin vanhenevia velkoja (kuvio 6; ks. lähemmin Hirvensalo 1995, ss. 43, 54-55).

Ottaen huomioon yritysten lukumäärän ja yritystoiminnan tilan, vararikon tehneiden yritysten lukumäärä Pietarissa on suhteellisen pieni. Vuonna 1995 yhteensä 109 yritystä, joista 71 teollisuusyritystä, teki Pietarissa vararikon¹⁰. Varariko on suhteellisen mutkikas ja kallis prosessi. Onkin ilmeistä, että varsinkin pienehköt yritykset vain häviävät kuvasta jättäen mahdolliset velkansa tämän tosiasian eteen. Monet suuret ja keskisuuret yritykset taas ovat pankkinsa tai kaupungin huomattavassa omistuksessa, jolloin hankaluuksista pyritään selviämään laina-aikojen pidentyksillä, lisärahoituksella ja/tai omistussuhteiden uudelleenjärjestelyillä.

Pietarin kaupunki on yrittänyt rohkaista yritys- ja investointitoimintaa myös verohelpotuksin. Pietarin veroaste yrityksille on 34 prosenttia, pankeille, vakuutusyhtiöille ja pörseille 35, kun vastaavat luvut esimerkiksi Moskovassa ovat 43 ja 38. Pietarissa omaisuusvero on 1 % omaisuuden arvosta, muualla Venäjällä 2 %. Kaupungille maksettava tulovero on 22 % kun se muilla alueilla on 25 %, jne. Myös sijoittajille etuja tarjoavien erityistalousvyöhykkeiden perustaminen on edelleen ohjelmassa¹¹. Lisäksi Pietarin kaupunki on budjetoitunut varoja pienyritystoiminnan tukemiseksi vuoden 1996 aikana. Yritys- ja investointitoiminnan rohkaisemiseksi Pietarin kaupunginhallitus on hyväksynyt pääasiassa elintarveteollisuudessa, ravintola- ja talonrakennusalalla toimivien pienyritysten tukemista varten ohjelman, jonka toteuttamiseksi on varattu RUR 6.6 mrd (USD 1.5 miljoonaa) vuodelle 1996¹².

Pietarin kaupunki pyrkii kannustamaan yrityksiä rahoituksellisiin uudelleenjärjestelyihin yritysten elvyttämiseksi. Tähän sillä on hyviä mahdollisuuksia, koska kaupunki on samalla kertajaa omistajana ja huomattavana asiakkaana monissa

⁸ Delovoi Peterburg, 19.12.1995, ss. 10-11.

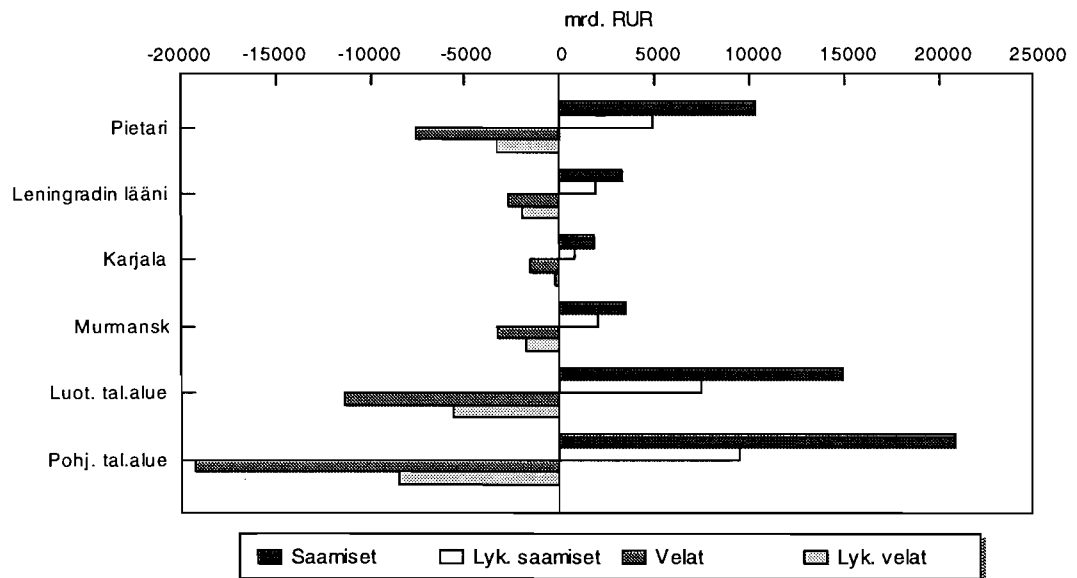
⁹ Leontief Centre 1995, s. 3.

¹⁰ Delovoi Peterburg, 9.2.1996, s.3.

¹¹ esim. Delovoi Peterburg 5.12.1995.

¹² Delovoi Peterburg, 2.2.1996, s.4.

Kuvio 6 Velat ja saamiset sekä lykätty velat ja saamiset, mrd. RUR, 1.12.1995

kaupungin suurimmista liikepankeista. Esimerkiksi Pietarin telakkatoimintaa on pyritty hiljattain pelastamaan myös rahoituksellisin uudelleenjärjestelyin. Järjestelyissä nopeakulkuisen pientoniston rakentamiseen erikoistunut Petrozavodtelakan vähemmistöomistajaksi tuli Promstroj Bankin tytäryhtiö ehdolla, että se rahoittaa telakan toiminnan kannalta välttämättömät USD 2.2 miljoonan investoinnit vuosina 1996-1998¹³.

Pietarin kaupungin johto on pyrkinyt suhtautumaan yrittäjiin ja ulkomaisiin sijoittajiin suopeasti ja epäbyrokraattisesti¹⁴. Yhteistyöhalun eräänä osoituksena Pietarin pormestarinvirasto perusti viime marraskuussa yhteistyössä läntisten sijoittajien kanssa markkinointiklubin luotettavan tiedon jakamiseksi Pietarin markkinoista kiinnostuneille sijoittajille¹⁵.

Ulkomaiset sijoittajat ovat löytäneet Pietarin. Pietariin oli rekisteröity yli 8000 ulkomaalaisomisteista yritystä, joista toimi viime vuoden lopulla arviolta noin 1500 ulkomaalaisomisteista yritystä ja jotka työllistivät Pietarissa yli 40 000 henkeä

(Oding 1995b, s. 40). Pietarin ulkomaiset sijoitukset suuntautuvat valtaosaltaan vähittäiskauppaan, matkailuun ja konsultointiin. Vain alle 400 ulkomaalaisomisteista yritystä tuottaa tavaraa. Ulkomaalaisten arvioitiin sijoittaneen vuonna 1995 Pietarin teollisuuteen noin USD 150 miljoonaa, alkaneena vuonna odotetaan USD 180 miljoonaa.

Yhdysvaltojen Gillettellä on menestyvä yhteisyritys Leninin tehtaiden kanssa, joka aikaisemmin tuotti ilmailualan tuotteita. Dresser Industries valmistaa turpiineja öljy ja kaasuteollisuudelle ja Caterpillar kauhureita yhteistyössä Kirovin tehtaiden kanssa. Muita investoijia ovat esimerkiksi Unilever, RBR-Nabisco, Procter & Gamble, Hewlett-Packard ja ICN Pharmaceuticals. Tuoreita investointeja ovat Coca-Cola pullotustehtaan avaaminen viime marraskuussa ja GSM-tukiasemaverkon laajentaminen Viipuriin North-West GSM Companyn toimesta¹⁶.

Suomalaisomisteisia yrityksiä on rekisteröitynyt Pietariin noin 600. Suomalaiset omistivat tai olivat osakkaina arviolta lähes 200-250:ssa toimivassa yrityksessä ja olivat paikalla runsaslukuisimpina yhdessä saksalaisten ja yhdysvaltalaisien kanssa. Vuonna 1994 Suomalaiset sijoittivat Pietariin omana pääomana ja osakasluottolina arviolta

¹³ Delovoi Peterburg, 1.12.1995, s.6.

¹⁴ Euromoney, syyskuu 1995, s. 347.

¹⁵ Smena, 21.11. 1995, s.2.

¹⁶ Leontief Centre 1995, ss. 20-21.

sata miljoonaa markkaa, - suomalaisten nimelishintainen sijoituskanta Pietarissa on karkeasti arvioitavissa noin 0.5 miljardiksi markaksi.

Suomalaiset yritykset pitävät olosuhteita lähialueilla yleensä ja Pietarissa erikseen epävakaina eivätkä ole valmiita sijoittamaan tämän vuoksi varojaan lähialuilla sijaitseviin tuotannollisiin yrityksiin. Epävarmuuden lisäksi suurin este yrityksistä koskevan vero-, tulli-, sertifiointi- ym. lain-säädännön soveltaminen ja soveltamiseen liittyvä paikallisen viranomaistoiminnan byrokraattisuus ja rahastus (Piispanen 1996, ss. 39, 43, 64)¹⁷. Silti suomalaisyritykset pitävät Pietaria kaikkein mielenkiintoisimpana ja nopeimmin kehittyvänä vientimarkkinana. Sen sijaan suomalaiset eivät ole enemmälti kiinnostuneet Pietarin tieteellis-tekni-sestä osaamisesta tai ovat nähneet sen hyödyntä-misen ongelmallisena (Piispanen 1996, ss. 37-39).

Varovaisesti arvioiden suomalaisyritykset työllistivät Pietarissa 1994 noin 10 000 henkeä ja 40 henkeä keskimäärin yritystä kohti. Keskimääräinen vuosiliikevaihto yritystä kohti oli hieman yli 4 miljoonaa markkaa (alustavia arvioita Suomen Pankin suorien sijoitusten kyselystä 1995). Suurimmat yritykset, joissa on suomalaista omistusta, ovat Lenraumamebel, North-West GSM, Neva-Cabel, Spar, Logistic-Nordic, Sinebrychoff-St. Petersburg, AO Karl Fazer, AO Nestle, Fincolor, Paulig RF jne. (lähteenä Pietarin yritysrekisteri). Vaikka suomalaisyrityksiä toimii lukumääräisesti kaksi kertaa enemmän Pietarissa kuin Moskovassa, moskovalaisyrietykset ovat suurempia (vuosiliikevaihto keskimäärin yli 6 miljoonaa markka ja työntekijöitä keskimäärin lähes 90 yritystä kohti), minkä johdosta ne työllistävät suurin piirtein saman verran kuin pietarilaisyrietykset.

2.3 Liikenne

Neuvostoliiton talousjärjestelmä suosi pitkän matkan joukkokuljetuksia eli rautatie-, meri- ja johtokuljetuksia. Markkinataloudellinen kuljetustalous on muuttamassa tilannetta Neuvostoliiton aikana laiminlyötyjen tiekuljetusten hyväksi. Huolimatta taloudellisen aktiviteetin laantumisen vähentämisestä kuljetustarpeista, myös Venäjän rautateiden kyky tarjota kilpailukykyisiä kuljetuspalveluja on riittämätön (junat kuljettavat puolet rahdeista ja kolmanneksen matkustajista Venäjällä, Eronen

1995, ss. 26-27).

Suomen suhteellinen kilpailuetu Pietariin ja muihin lähialueisiin perustuu maantieteelliseen likeisyyteen. Tämän suhteellisen edun edistämistä palvelee tehokkaimmin nykyisten länsimaisittain melko keuhnojen kulku- ja kuljetusyhteyksien parantaminen. Myös Venäjän tavarakuljetusten kannalta Pietarilla on edelleen erityisasema Venäjän luoteisena porttina maailmalle: Pietariin johtaa sisäalueilta 12 rautatietä ja 11 maantietä tarjoten pääsyn Itämeren valtioiden satamiin ja Atlantille. Niinikään Suomi on lähialueidensa suurin ja tärkein ulkomaankauppakumppani.

Suunnitteilla onkin Pietari-Moskova maantieteyhteyden parantaminen samoin kuin EU:n rahoitukseen hyväksytty Eurooppa 18 -moottoritien jatkaminen Turusta Pietariin. Ehkä pisimmällä on Helsinki-Pietari rautatieteyhteyden parantaminen, joka on tarkoitus saada valmiiksi vuoden 1999 alkuun mennessä. Hanke sisältyy EU:n Eurooppa-kolmio-ohjelmaan, ja EU on myöntänyt Suomen osapuolen tarvitseman FIM 1.55 miljardin markan rahoituksen¹⁸. Suomen Gateway-idea aineellistuneekin selvimmin tässä hankkeessa, koska yhteys toteutuessaan yhteys palvelisi kaksisuuntaista rahti- ja matkustaja liikennettä suuremmassa määrin kuin esimerkiksi rakenteilla oleva Koshkoma-Lietmajärvi -rautatiehanke, joka on nähtävä pääasiassa Venäjän vientirahtikuljetuksia palvelevana, jos kohta sen odotetaan lisäävän huomattavasti Pohjanlahden satamien kauttakulkuliikennetuloja.

Vuonna 1995 yli 30 prosenttia Venäjän tuontirahdeista ja 20 prosenttia Venäjän viennistä kulki Pietarin kautta. Pietarin merkitys satamakaupunkina korostui Venäjän menetettyä Itämeren ja Mustanmeren satamakapasiteettiaan, Baltian maiden ja Ukrainan itsenäistyttyä. Pietarin satamaa, jonka vuosikapasiteetti on 12 miljoonaa tonnia, on tarkoitus lisätä kolmanneksella mm. lisää laituritilaa rakentamalla. monikansallisten rahoittajien tukema Sea-Land Corporation on sitoutunut Pietarin sataman kehittämiseen USD 50 miljoonalla¹⁹. Primorskiin (Koivistolle) on suunniteltu öljysatamaa (kapasiteetti 45 miljoonaa tonnia vuodessa), vastakkaiselle rannalle Lugan lahdelle on suunniteltu puu- ja konttitavaran rahtausatamaa (kaavailtu vuosikapasiteetti 32-35 miljoonaa tonnia ja rakentamiskustannukset USD 1.6 mrd) sekä

¹⁷ Ks. myös Kauppalehti 11.9.1995.

¹⁸ Leontief Centre 1955, s. 21.

¹⁹ Euromoney, syyskuu 1995, s. 347.

Bolshaja Izoran Batareinajan poukamaan (lähelle Sosnovy Borin ydinvoimaloita) öljysatamaa (suuniteltu vuosikapasiteetti 15 miljoonaa tonnia).

Nämä satamahankkeet eivät ole suurimmalta osaltaan sanottavasti edistyneet rahoituksen puuttumisen takia. Hankkeita ei ole voitu toisaalta perustella myöskään taloudellisten kasvuodotusten synnyttämällä satamakasiteetin lisätarpeella. Satamien takaisten alueiden kuljetusinfrastruktuurin heikko taso heikentää osaltaan näiden investointikustannuksiltaan yli USD 10 miljardiin nousevien satamahankkeiden kannattavuutta.

Suomen ja Baltian satamat ovat tarjonneet joustoa Pietarin sataman välitysongelmille. Tällä hetkellä transitekuljetukset jakautuvat suurinpiirtein puoliksi Suomen ja Baltian satamien kesken. Kuljetusten suuntautumista ohjaavat paljolti satamamaksujen suuruus, satamapalvelujen taso, satamabyrokratian joustavuus ja turvallisuustekijät. Helsinki - Moskova yhteys on kuitenkin nähtävä pikemminkin suunnitteilla olevaa Moskova - Varsova - Berliini rautatieyhteyttä täydentävänä kuin sen kanssa kilpailevana. Suomalaiset ovat mukana kehittämässä Pietarin ja lähialueiden tietoliikennettä, mm. matkapuhelinverkkoja. Äskettäin Nokia sai USD 12 miljoonan toimeksiannon Pietarin kaupungin hätäpuhelinverkon kuntoon saattamiseksi kuluvan vuoden loppuun mennessä²⁰.

Pietarin kaupungin sisäisen liikenteen osalta metron ylläpito on ongelmallisin. Pietarin kaupungilla ei ole tähän riittävästi varoja soisen maaperän synnyttämien vuotojen korjaustoimiin. Hiljattain Suomen rautatieaseman pohjoispuolen Kirovin-Viipurin linjan metrolinnoitusta oli katkaistava tunnelivuodon takia. Korjaus vaatii uuden tunnelin rakentamisen ja työmatkaliikenne katkoksen ohi on ollut järjestettävä sähköjunien ja bussiliikenteen varaan.

2.4 Pietarin pankit ja rahoitusmarkkinat

Pietarin pankkitoimintaa leimaa edelleenkin epävakaisuus. Huomattava pietarilainen liikepankki Astrobank joutui selvitystilaan joulukuussa 1995²¹. Astrobank on keskittynyt nimenomaan

pienyrittysten rahoittamiseen. Vaikeudet syntyivät pankkien välisten markkinoiden kriisistä. Selvitystila syntyi siitä huolimatta, että paikalliset Sankt Peterburg Bank ja Petrovsky Bank olivat ostaneet tukemistarkoituksessa 40 prosenttia Astrobankin osakkeista. Ahdin ratkaisemiseksi myös mm. Pietarin kaupunki oli aikonut hankkia omistusta pankista, jonka tileillä on kaupungin varoja noin miljoona dollaria. Helmikuun 1996 lopulla tuli tieto, jonka mukaan Inkombank vuokraa Astrobankilta 16 pietarissa sijaitsevaa sivukonttoria ja myöntää Astrobankille luottoa²².

Muita esimerkkejä ovat Kredit-Peterburg, joka sulki toimistonsa ja todettiin selvitystilassa olevaksi marraskuussa 1995²³. Kesällä 1995 tulivat ilmi Severny Torgovy Bankin (Pohjolan kaupapankin) vaikeudet. Pankilla oli Pietarin konttoreiden lisäksi myös edustusto Lappeenrannassa. Vaikeudet tulivat tietoon pankin asiakkaiden yrittäessä turhaan nostaa toukokuun 1995 alussa tekemiään kolmen kuukauden määräaikaistalletuksia pankkitileiltään. Syyksi pankki ilmoitti Venäjän teollisuuden jättäneen lyhentämättä pankin sille myöntämät 400 miljardin ruplan luotot²⁴. Kun Venäjän keskuspankin asettaman väliaikaisen kriisihallinnon tervehdysponnisteluista ei ollut apua, Venäjän keskuspankki peruutti Severny Torgovy Bankin toimiluvan tammikuussa 1996²⁵.

Sanomalehti Izvestijan marraskuussa 1995 tekemän kyselyn mukaan säästöpankki Sberbankia pidettiin luotettavimpana, sen jälkeen seurasivat järjestyksessä Petrovski Bank (joka Pietarin kaupungin eläkkeiden välittäjänä ja postitoimistojen kanssa yhteistyötä tekevänä on filosofialtaan lähellä Suomen Postipankkia!), Inkombank, Promstroibank ja Sankt-Peterburg Bank. Kuten artikkelin lopussa olevan liitetaulukon alhaiset talletusluvut osoittavat, pankkisäästäminen ei ole pietarilaisten suosiossa. Izvestijan kyselyn mukaan lähes puolet piti parhaimpana säästämiskohteena sijoittamista kiinteistöihin, sen jälkeen tulivat kestokulutustavaroiden ostaminen, vaihdettavien valuuttojen ja

²⁰ Biznes-shans, 20.11.1995, s. 2.

²¹ Delovoi Peterburg 22.11.1995, s. 3 ja Sankt Peterburgskoje Echo 6.12.1995, s. 1.

²² Segodnja 28.2.1996 s. 4.

²³ Smena 23.11.1995, s. 1 ja Delovoi Peterburg 28.11.1995, s. 3.

²⁴ Helsingin Sanomat 8.8.1995.

²⁵ Kommersant-Daily 18.1.1996, s. 5.

arvoesineiden ostaminen. Vain viidennes vastaajina piti parhaana ratkaisuna varojensa tallettamista lähinnä Sberbankkiin²⁶. Johtuen pankkitoiminnan epävakaisuudesta, pietarilaisyrietykset ovat nähneet parhaaksi avata tilejä useissa pankeissa - yksin joulukuussa 1995 yli 7700 yritystä avasi itselleen toisen tilin, useimmat Sberbankissa²⁷.

Viimeaikaisista hankkeista mainittakoon saksalaisen Bayerische Landesbankin suunnitelma kanavoida Inkombankin välityksellä DEM 15-30 miljoonaa markkaa Saksasta tai Itävalasta tapahtuvien laitetoimitusten rahoittamiseen. Kysymys on lähinnä laivanrakennustoiminnan ja Pietarin liikennelaitoksen tarvitsemista laitetoimituksista²⁸. Euroopan jälleenrakennuspankki EBRD on toiminut yhteistyössä Pietarin Promstroibankin kanssa paikallisen pienyritystoiminnan rahoittamisessa. Tarkoituksena on sijoittaa kolmen vuoden aikana USD 50 000-70 000 sellaisiin kulutustavaroita, elintarvikkeita ja matkailupalveluita tuottaviin yrityksiin, joissa yksityinen omistus ylittää 50 prosenttia.

Pankkien konkurssseja tai lopettamisia ei voi aivan yksioikaisesti tulkita merkiksi epävakaisuudesta. Pietarissa toimii kuitenkin 170 pankkia, joista 55 on paikallisia (vrt. taulukkoa tämän artikkelin lopussa). Näin suureen määrään pankkeja mahtuu aina vaikeuksissa olevia varsinkin pankkikilpailun kiristytessä. Lisäksi on kysymys myös Venäjän keskuspankin pankkitarkastuksen ja -valvonnan kiristymisestä, jonka tavoitteena on alkuunsa liberaaleissa oloissa liikkeelle lähteneen pankkitoiminnan tervehdyttäminen ja vakauttaminen (Laurila 1996, ss. 99-100).

Suomalaisista pankeista Merita ja OKO avasivat edustuston vuonna 1995 Pietarissa. Merita on yhdessä Finnfundin kanssa osakkaana St. Petersburg Investment Companyssa. Lisäksi International Moscow Bankilla, jossa Merita on osakkaana, on edustusto Pietarissa. Myös Keralla on ollut edustusto Pietarissa jo parin vuoden ajan. Postipankki sen sijaan on vetänyt pois 1993 Venäjän keskuspankille jättämänsä lupahakemuksen sivukonttorin perustamisesta Pietariin²⁹. Ulkomaisista

pankeista Credit Lyonnais on siirtänyt toimintansa Pietarista Moskovaan.

Liitetaulukosta voi havaita, että pankkien ja sivukonttoreiden lukumääräinen kasvu ei ole ollut kovin suurta aikaisempaan verrattuna. Tämä johtui pankkitarkastustoiminnan käynnistymisestä vuonna 1993, jolloin peruutettiin 19 liikepankin toimitukset, vuonna 1994 65 pankin toimitukset ja vuonna 1995 jo peräti 225 pankin toimitukset Venäjällä pankkilain rikkomusten vuoksi³⁰. Kun samanaikaisesti myös uusien pankkien perustamiseksi on tiukennettu, liikepankkien lukumäärän nettolisäys on vuosi vuodelta supistunut. Pankkien luotonannon osalta voi todeta, että Pietarilaispankkien luotonannosta pitkäaikaisten luotonannon osuus on selvästi suurempi - vuoden 1995 alussa 10 ja lopulla jopa 12 prosenttia pankkien koko luotonannosta, kun esimerkiksi moskovalaispankkien luotonannosta pitkäaikaisten luottojen osuus oli sama kuin Venäjän keskiarvo eli 5 prosenttia.

Johtuen siitä, että Venäjän rahoitusmarkkinat ovat toistaiseksi suhteellisen eriytyneet, paikallisten pankkien kannattavuuteen vaikuttaa ratkaisevasti niiden paikallisten asiakas-omistajien taloudellinen tilanne. Niinpä viidenkymmenen varakkaimman pankin joukkoon mahtuu 35 moskovalaispankkia, joista 13 pitää kärkisijoja, mutta vain 2 pietarilaispankkia (Bank St. Petersburg 14 sijalla ja Promstroibank St Petersburg 20 sijalla)³¹.

Huomattava osa Pietarin pankeista toimii kannattavasti vaikka inflaatiovauhdin väheneminen ja ruplan ulkoisen arvon vakiintuminen, ajoittainen lievä revalvoituminenkin, on vähentänyt huomattavasti liikepankkien mahdollisuuksia hyötyä niistä tuloksenteossaan. Pietarin paikalliset valuutta- ja osakemarkkinat ovat kehittyneet. Pankkitoimintaa kehittämisessä ovat tukena Maa-ilmanpankin ja Euroopan jälleenrakennuspankin läntisissä kummipankeissa ohjelmaan ilmoittautuneiden pietarilaispankkien henkilöstöille tarjolla oleva koulutus ja työharjoittelu. Mm. Promstroibank on hiljattain solminut sopimuksen Hollannissa toimivan AMRO-bankin kanssa³².

Hankaluuksissa olevat tai niitä välttävät pankit näyttävät hankkiutuvan kasvavassa määrin yhteistyöhön. Esimerkiksi Promstroibank on sol-

²⁶ Izvestija 22.11.1995, s. 9.

²⁷ Delovoi Peterburg 9.2.1996, ss. 16-17.

²⁸ Sankt Peterburgskoje Echo 24.1.1996.

²⁹ Kommersant Daily 17.1.1996, p. 5.

³⁰ Vestnik Banka Rossii 1996, s. 10.

³¹ The Moscow Times 14.2.1996.

³² Kommersant Daily 17.2.1996, s.12.

minut Vitabankin kanssa allianssin, jonka puitteissa Promstroibank on ottanut taatakseen Vitabankin velvoitteet³³. Pienehkö pietarilaispankki Leshprombank (varat USD 18 miljoonaa) on fuusioitunut Promstroibankiin (varata 992 miljoonaa loka-kuussa 1995), joskin metsäteollisuuden rahoittamiseen keskittyvä Leshprombank säilyy hallinnollisesti itsenäisenä³⁴. Petrovski Bank ja Tokobank ovat vuorostaan hakeutuneet yhteistyöhön asiakkaidensa investointiprojektien rahoittamisessa³⁵.

Lisäksi monet pietarilaispankit pyrkivät varallisuusasemansa vahvistamiseen. Petrovski Bank korotti osakepääomaansa hiljattain onnistuneella osakeannilla³⁶. Myös interbank-markkinoiden huomattavin rahoituksen tarjoaja Sberbank näyttää muuttaneen strategiaansa ja rahoittaa tällä hetkenä asiakkaitansa lähinnä obligaatio- tai kiinteistövakuuksia vastaan³⁷. Lisäksi varallisuusaseman vahvistaminen on voinut tapahtua ostamalla mm. Venäjän valtion lyhytaikaisia ja edelleen varsin hyvätuottoisia velkakirjoja ja rahoittamalla ostot pankkien välisiltä rahamarkkinoilta nostetulla kohtuukorkoisella rahoituksella. Haittana on ollut kuitenkin se, että Pietarin teollisuuden ja yritystoiminnan rahoitus ja paikallisten osakemarkkinoiden kehitys on kärsinyt Venäjän federaation velkakirjojen suosiosta.

Pietariin on organisoitunut viime vuosina toimivat rahoitusmarkkinat. Kaupungissa toimii valuuttapörssi, osakepörssi ja useita tavarapörssiä. Pietarin osakemarkkinoiden kehitys parina viime vuonna kärsinyt valtion lyhytaikaisten velkakirjojen liikkeeseen laskusta, jotka ovat hyvätuottoisina syrjäyttäneet Pietarissa ja lähialueilla sijaitsevien yritysten osakkeiden myyntiä. Pietari on pyrkinyt houkuttelemaan arvopaperikauppaa mm. Moskovasta lieventämällä kaupoista perittäviä veroja ja maksuja. Valuuttapörssit ovat pyrkineet kehittämään toimintaansa voimakkaasti. Tuoreimpia uutisia on oman selvityskeskuksen perustaminen, joka yhdistää Pietarin valuuttapörssin Moskovian ja Siperian pankkien välisiin valuuttapörssiin sekä joihinkin Pietarin suurimpiin

pankkeihin³⁸.

2.5 Pietarin kaupungin talous

Venäjän monimutkainen verojärjestelmä hankaloittaa Pietarin budjettitalouden kehityksen ennakointia. Pietarin budjetin tuloista verotulot muodostavat lähes 90 prosenttia. Pietarin kaupungilla on nykyisen oikeus pitää itsellään koko omaisuusveron kertymä, 90 prosenttia tuloveron, 25 prosenttia arvonlisäveron ja 22 prosenttia voittoveron kertymistä. Vaikka Pietarin verokertymä on kasvanutkin, Pietarille jäävä osuus koko kertymästä on pienentynyt vuoden 1993 lähes 70 prosentista vuoden 1995 noin 55 prosenttiin, kasvavan osuuden mennessä liittovaltion budjettiin. Verotusta koskevat päätökset tehdään Moskovassa, mikä nykyisen vero-asteen vallitessa jättää varsin vähän tilaa Pietarille itsenäisen veropolitiikan toteuttamiseen. Pietari pyrkii tällä hetkellä kehittämään lähinnä maaveroa ja veroa kaupungin omaisuuden vuokraamisesta.

Pietarin kaupunki tarvitsee RUR 14500 mrd. (USD 3.15 mrd) kunnallisten palvelujen ylläpitoon, kun taas Pietarin budjettitulot olivat 1995 RUR 13 670 mrd (USD 3.0 mrd). Tehokkaan verotarkastustoiminnan tuloksena Pietarin veronmaksukuri on ratkaisevasti parantunut aikaisemmista vuosista³⁹. Kuitenkin verokertymäjon muutokset sekä erityisverokannan alentaminen yhdessä teollisuustuotannon laskun synnyttämän verokannan alenemisen kanssa vähensivät Pietarin kaupungin verokertymää⁴⁰. Liikkumavaraa Pietarin kaupungin taloudenpidolle antavat myös budjetin ulkopuoliset rahastot, joskin käytännössä niitä on käytetty lähinnä Pietarin ulkopuolella sijaitsevien kohteiden, esimerkiksi tieverkon parantamiseen tai sijoitettuina matalatuottoisiin yleishyödyllisiin tukirahastoihin.

Tammi-marraskuussa 1995 yksityistämisen nettotuotoista 56 prosenttia eli 66 mrd ruplaa eli noin 14 miljoonaa dollaria tuloutettiin Pietarin kaupungille, 17 prosenttia eli 19 miljardia ruplaa federaation budjettiin ja loput 28 mrd ruplaa paikallisbudjetteihin (kuvio 7). Vuoden 1995 alusta

³³ Delovoi Peterburg 15.12.1995, s.5.

³⁴ The Moscow Times 29.12.1995, s.12.

³⁵ Delovoi Peterburg, 2.2.1996, s. 18.

³⁶ Delovoi Peterburg 9.2.1996, s. 18.

³⁷ Delovoi Peterburg 21.11.1995, p. 26.

³⁸ Kommersant Daily 7.3.1996 s. 6.

³⁹ Kommersant Daily, 18.1.1996.

⁴⁰ Kommersant Daily, 21.11.1995.

Pietarin omaisuusrahasto alkoi myydä yksityistettyjen yritysten maa-alueita, joista myyntitulot kaupungin budjettiin olivat 22 miljardia ruplaa. Nimenomaan kaupungin omaisuuden yksityistämisessä Pietarin kaupunki oli erittäin aktiivinen verrattuna muihin lähialueisiin⁴¹.

Tiukka budjettitilanne on johtanut muiden rahoitusmuotojen etsimiseen. Yksityistäminen tuotti Pietarin kaupungille huomattavan määrän tuloja (kuvio 7). Pietari on lähtenyt kilpailemaan valtion velkakirjojen kanssa laskemalla liikkeesen pitkäaikaisia kunnallisobligatioita, jotka ovat osoittautuneet menestykseksi. Vuosina 1994-1995 niiden lasketaan tuottaneen USD 118 miljoonaa kaupungin budjettimenojen kattamiseen. Menestys rohkaisi Pietarin kaupungin johtoa laskemaan Pietarin kaupungin obligatioita Lontoon markkinoilla joulukuussa 1995⁴². Ensimmäinen miljoonan dollarin anti laskettiin liikkeesen maaliskuussa 1995 ja tarkoituksena on hankkia tätä tietä kaupungille varoja tätä tietä noin 500 miljoonaa dollaria lähivuosina.⁴³ Lisäksi Pietarin kaupunki on alustavasti keskustellut mm. yhdysvaltalaisen Salomon Brothersin kanssa Pietarin kaupungin vaihdettavan valuutan määräraisten obligatioiden markkinoinnista ulkomailla vuoden 1996 aikana⁴⁴.

Metrokorjauksen rahoittamiseksi Pietarin kaupunki on kääntynyt mm. Venäjän federaation puoleen saaden vain puolet hakemastaan RUR 1000 miljardin summasta. Kaiken kaikkiaan Pietarin kaupunkien liikenneyhteyksien korjauksien ja ylläpidon on arvioitu vaativan RUR 2000 mrd. vuodessa. Vajetta on kaavailtu katettavaksi siirtämällä varoja asuntorakentamiselle osoitetuista tukirahoista ja nostamalla julkisen liikenteen maksuja ja verotusta⁴⁵. Kertamatkan hinta Pietarin metrossa syksyllä 1995 oli 600 ruplaa, helmikuussa 1996 kaksinkertainen eli 1200 ruplaa.

Vedenpuhdistuslaitokset pystyvät toimimaan 85 prosenttisesti niiden mitoituskapasiteetista, kaupungin kymmenen lämpövoimalan kapasiteetti

ei riitä tarvittavan lämpimän veden tuotantoon. Puolet kaupungin silloista ja kolmannes rantapenkereistä ovat rakennetut 1700 ja 1800-luvuilla ja ovat vahvistamisen tarpeessa. Pietarin asunnoista 15 miljoonaa neliömetriä on korjauslistalla minkä lisäksi lähes 850 000 pietarilaista on kaupungin asuntojen jonotuslistalla (Oding 1995a, s. 19).

Pietarin kaupungin vienti IVY-tasavaltojen ulkopuolelle oli USD 506 miljoonaa eli 63 prosenttia kaupungin viennistä ulkomaille vuonna 1994 ja vastaava tuonti 300 miljoonaa dollaria eli 37 prosenttia kaupungin tuonnista ulkomailta (Vorozheikin - Rybakov 1995, ss. 30-31). Suurin kauppakumppani oli Suomi, jonka kanssa käytiin kolmannes Pietarin ulkomaankaupasta. Saksa oli toisella sijalla. Suomeen Pietarista ja Leningradin läänistä vietiin enimmäkseen raaka-aineita, öljyä ja öljytuotteita. Suomesta tuotiin pääasiassa kulu-tustavaroita, elintarvikkeita, mutta myös koneita ja laitteita. Tuotejakautumat Pietarin ja sen ympäristön sekä Suomen välisessä kaupassa erosivat Suomen koko ulkomaanviennin ja tuonnin tuotejakautumista (Borsos-Erkkilä 1995, s. 59). Kovin luotettavia alueellisen ulkomaankaupan tilastot eivät ole, koska esim. kauttakulkukauppaa ei ole eritelty: esim. Pietarin viennin suurimmat erät olivat energiatuotteet (25 % koko viennistä ja metsäteollisuus- sekä puu- ja paperiteollisuustuotteita).

2.6 Leningradin lääni

Leningradin alueella on taipumusta jäädä Pietarin kaupungin varjoon. Itse asiassa Leningradin lääniltä puuttuu selkeä aluetaloudellinen profiili ilman Pietarin kaupunkia, jonka tukialue se toiminnallisesti on. Pietari ja Leningradin lääni ovat samaa yhteiskunta-taloudellista kokonaisuutta huolimatta itsenäisestä hallinnollisesta asemastaan Venäjän federaatiossa. Pietarin asema miljoonakaupunkina peittää usein taakseen 1.7 miljoonan asukkaan Leningradin läänin, joka on pinta-alaltaan laaja 84 500 neliökilometriä ja ulottuu Karjalan kannakselta ja Narvan joelta Ääniselle. Kuten lähialueet yleensä, lääni on pitkälle kaupungistunut. Läänissä on seitsemän yli 50 000 asukkaan kaupunkia [Viipuri (Vyborg), Hatsina (Gatshina), Kingissepp, Sosnovy Bor, Tihvinä (Tihvin),

⁴¹ Leontief Centre 1995, s. 16-19, Tilastokomitean tilastot.

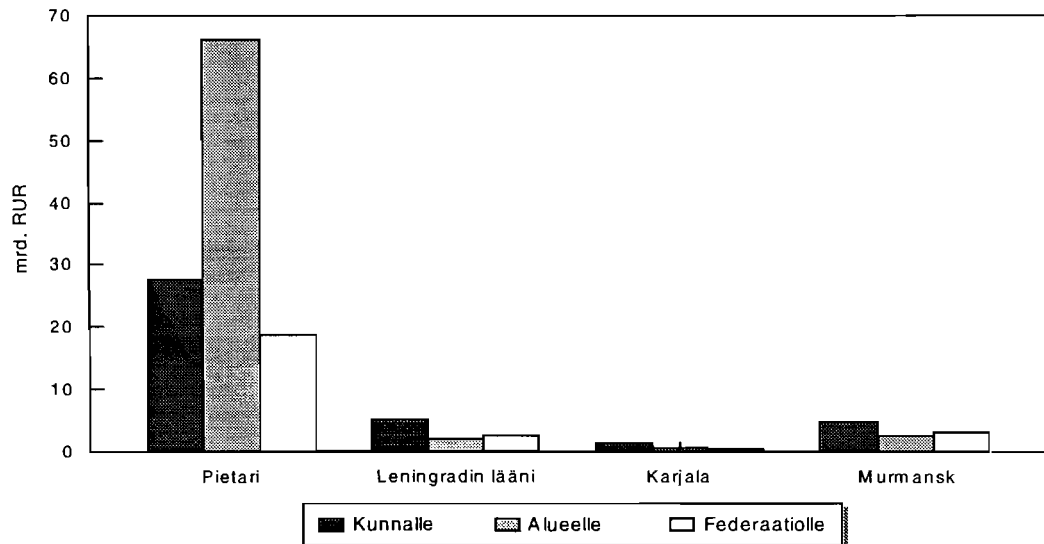
⁴² Kommersant Daily, 18.11.1995, p. 2.

⁴³ Euromoney, huhtikuu 1995, ss. 141-144.

⁴⁴ Delovoi Peterburg 12.3.1996, s. 3.

⁴⁵ Sankt Peterburgskoje Eho, 31.1.1996, p. 3.

Kuvio 7 Tammi-marraskuussa 1995 yksityistämisestä kunkin hallintotason budjettiin kertyneet tulot, mrd. RUR.

Olhava (Volhov) ja Kirishi] ja näiden lisäksi arviolta noin 90 000 omilla elinkeinoillaan toimeen tulevaa asutuskeskusta ja taajamaa (Vorozheikin-Rybakov 1996, ss. 22-23). Kirishin öljynjalostamo tuottaa noin puolet Leningradin alueen teollisuustuotannon arvosta. Maa- ja metsätalouden osuus Leningradin taloudesta on jäänyt sangen vähäiseksi. Leningradin alueen viljelyala oli 414 000 hehtaaria vuonna 1994, mikä on alle 5 prosenttia läänin pinta-alasta.

Tällä hetkellä esillä on kysymys Pietarin kaupungin ja Leningradin läänin yhdistämisestä, jota ajaa lähinnä Pietarin "uudistusmielinen" pormestari Anatoli Sobotshak ja vastustaa Leningradin läänin "vanhoillinen" maaherra Aleksandr Beljakov. Riidan kohteena on valta- ja arvovaltakysymys isännyydestä eli kumpi nielee kumman, jos kaksi federaation jäsentä perustuslakimuutoksen kautta yhdistetään toisiinsa. Beljakovin mukaan muuta vaihtoehtoa ei ole kuin Pietarin liittäminen Leningradin läänin, Sobotshak vaatii Leningradin läänin liittämistä Pietarin kaupunkiin⁴⁶.

Pietarin hallinnolliset rajat haittaavat järkeviä ratkaisuja ja taloudellista yhteistyötä mm. liikenteen järjestämisessä: noin 20 prosenttia Pietarissa

työskentelevistä asuu Leningradin läänissä. Ehkä kuitenkin vaikein ongelma on maatalouden alalla: Pietarin kaupunki ostaa tarvitsemansa elintarvikkeet pääasiallisesti muualta kuin Leningradin läänistä - huomattavassa määrin mm. Suomesta -, ja lääni onkin samanaikaisesti ajautunut maataloustuotantonsa supistuksiin⁴⁷. Tammikuun 1996 lopulla kokoontui joukko Pietarin kaupungin ja Leningradin läänin valtuutettuja hyväksymään yhteistyön mahdollistavaa lainsäädäntöä. Leningradin lääni pyrki siihen, että Pietarin kaupunki ostaisi elintarvikkeensa, raaka-aineensa ja teollisuustuotteensa ensisijaisesti Leningradin läänistä ja rahoittaisi läänin maatalouden kehittämistä. Kuten edellä todettiin, yhteistyön isännöyskysymykset ovat edelleen ratkaisematta⁴⁸.

Suomen suorista sijoituksista lukumääräisesti noin 5 prosenttia on sijoittunut Leningradin läänin, pääasiassa Pietarin ympäristöön, Viipuriin ja

⁴⁷ Vuonna 1995 Pietarin kuluttamasta lihasta ja lihatuotteista 13 prosenttia oli ostettu Leningradin läänistä, perunoista 18 prosenttia, vihanneksista 47 prosenttia, maidosta ja maitotuotteista 21 prosenttia, kananmunista lähes kaikki.

⁴⁸ Kommersant Daily 6.2.1996.

⁴⁶ Rossiiskaja Gazeta 27.1.1996.

muuallakaan kannakselle. Yritykset, joissa on suomalaista omistusta, ovat sängen pieniä työllisten keskimäärin vain muutamia henkilöitä. Niiden keskimääräinen vuosiliikevaihto jäi noin 0.5 miljoonaan markkaan ja varallisuus noin 4 miljoonaan markkaan. Varallisuudeltaan ne olivat kuitenkin suurempia, kuin esimerkiksi Karjalan tasavallassa sijaitsevat suomalaisomisteiset yritykset⁴⁹.

3 Karjalan tasavalta

Karjalan tasavallan bruttokansantuote oli vuonna 1995 Karjalan tasavallan tilastokomitean mukaan 7829 miljardia ruplaa (n. 8.5 miljardia markkaa) eli noin 92 prosenttia edeltäneen vuoden BKT:stä⁵⁰. Karjalan tasavallan BKT on laskenut Venäjän BKT:n lailla koko 1990-luvun ajan. Teollisuustuotanto, joka vastasi 78 prosentista bruttokansantuotetta, säilyi lähes edeltäneen vuoden tasolla⁵¹. Teollisuustuotannon lasku on ollut Karjalassakin huomattava, noin 54 prosenttia vuoden 1990 tuotannosta⁵². Vuodesta 1994 kasvaneet teollisuustuotannon alat olivat vuonna 1995 koneenrakennus- ja metalliteollisuus sekä sähköenergian tuotanto. Puunjalostus- ja metsäteollisuudessa sellun ja paperin tuotanto kasvoi kun taas mekaanisen puunjalostusteollisuuden tuotanto laski edeltäneestä vuodesta.

Kehityssuunnat olivat samat kuin mitkä olivat nähtävissä koko Venäjän teollisuustuotannon kehityksessä vuonna 1995: investointitavaroiden ja rakennusaineteollisuuden tuotanto kasvoi tai säilyi aikaisemmalla tasollaan, kevyen teollisuuden ja kulutustavaroiden tuotanto laski⁵³. Yleensä Karjalan tasavallan teollisuustuotantoa leimasi epävarmuus, joka on johtunut voimakkaista kysyntä

vaihteluista sekä raaka- ja polttoainetoimitusten katkoista. Teollisuuslaitosten seisokkien takia menetettiin Karjalan tasavallan tilastokomitean laskelmien mukaan noin 10 prosenttia työajasta.

Metsä- ja puunjalostusteollisuus on Karjalan tasavallan avainelinkeino. Mekaanisen ja kemiallisen puunjalostusteollisuuden osuus koko teollisuustuotannosta on yli kolmannes. Vuonna 1995 (suluissa vuoden 1994 luvut) paperia 600 000 tonnia (550 000 tonnia), sanomalehtipaperia 460 000 tonnia (410 000 tonnia) ja selluloosaa 320 000 tonnia (270 000 tonnia). Koko teollisuudenala tuotanto kasvoi 1995 edeltäneestä vuodesta 4.3 prosenttia pudottuaan edeltäneenä vuonna 23 prosenttia vuodesta 1993. Teollisuudenalan vienti kuitenkin väheni edeltäneestä vuodesta 2 prosenttia⁵⁴.

Vuonna 1985 perustettu Karjalan metsäteollisuusyhtymä, johon aikaisemmin kuuluivat lähes kaikki metsätalous- ja metsäteollisuusyhtymät, muutettiin vuonna 1994 holding-yhtiöksi. Yksityistämisprosessissa suurin osa Karelleshpromin jäsenistä itsenäistyi ja ne pystyvät nyt tekemään suoraan sopimuksia esimerkiksi ulkomaisten kumppaneiden kanssa. Muu teollisuustuotanto perustuu metsä- ja metalliteollisuuteen (rakennusaine- ja koneenrakennus) sekä malmivarojen ja yleensäkin omien luonnonvarojen hyödyntämiselle (Vuorinen 1995, ss. 28-31).

Noin 44 prosenttia teollisuustuotannosta tuotettiin Kontupohjassa ja Petroskoissa, mutta myös Segezha ja Kostamus säilyttivät asemansa huomattavina teollisuustuotannon keskuksina. Karjalan tasavallan tilastokomitean mukaan Petroskoin pohjoispuolella Äänisen rannalla sijaitseva Kontupohjan teollisuuskeskus näyttäisi ohittaneen pääkaupungin Petroskoin tavaroiden ja palvelujen tuotannossa - vielä vuonna 1993 aikaisemmin Petroskoi oli Karjalan tasavallan kiistattomasti tärkein teollisuuskeskus.

Vuonna 1995 Karjalan tasavallan puutavaran vienti oli 1.3 miljoonaa kuutiometriä eli 10 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Niin kuin muuallakin, myös Karjalan tasavallan tapauksessa ympäristönsuojelijoiden ja Karjalan omat taloudelliset edut näyttävät käyvän ristiin. Karjalan tasavallan hallitus poisti vuonna 1995 lisenssit ja kiintiöt puutavaravienniltä, minkä on laskettu merkitsevän sitä, että 48 prosenttia Karja-

⁴⁹ Ennakkotietoja Suomen Pankin suorien sijoitusten kyselystä.

⁵⁰ Sotsialno-ekonomitsheskoje polozhenije 1996, s. 3.

⁵¹ Sotsialno-ekonomitsheskoje polozhenije 1996, s. 7. Yleislähteenä on käytetty mm. Karjalan Sanomissa 3. Helmikuuta 1996 julkaistua katsausta Karjalan taloudelliseen tilanteeseen 1995.

⁵² Sotsialno-ekonomitsheskoje polozhenije 1996, s. 7.

⁵³ vrt. esim. Statistitsheskoe Obozrenie 12/1995, ss. 11-20.

⁵⁴ Sotsialno-ekonomitsheskoje polozhenije 1996, ss. 9-10.

lan metsien vuosikasvusta annetaan ulkomaisten, lähinnä suomalaisten, yritysten hakattavaksi⁵⁵.

Suomalaisyriyten avohakkuista on arvosteltu Karjalassa. Tilannetta mutkistavat myös hämäreperäisten venäläisten ja suomalaisten puunhankintaan liittyvät laittomat hakkuut mm. Venäjän ympäristöministeriön ja Venäjän Greenpeacen luonnonsuojelutarkoituksiin varaamilla alueilla, Viennansalossa ja muualla Suomen rajan läheisyydessä, saivat Greenpeacen samoin kuin Karjalan luonnonsuojelijat takajaloilleen. Koska hämärehakkuut heittivät varjonsa myös Karjalan tasavaltaa hyödyttävän laillisen puunhankinnan ylle, suomalaiset metsäfirmit kuten Enso, lopettivat puuostonsa välttyäkseen boikottiuhaltä⁵⁶.

Karjalan tasavallan hallituksen puheenjohtaja, presidentti Viktor N. Stepanov nostikin esille kysymyksen omat metsänsä jo hävittäneiden hyvinvointien maiden oikeudesta vaatia Karjalaa luopumaan aineellisen hyvinvointinsa kehittämisestä 'Euroopan viimeisten metsäarnioiden' hyväksi, ilmoittamalla Karjalan hallituksen olevan valmis luopumaan metsähakkuista rajavyöhykkeellä ja sen lähellä, jos EU korvaa hakkaamatta jäävät puut vallitsevaan markkinahintaan⁵⁷. Hiljattain mm. Maailman Luonnonsäätiö on ollut näyttämässä vihreätä valoa hakkuiden jatkamiselle Karjalassa niiden suuren taloudellisen merkityksen takia alueen kehittymiselle.

E erityisenä huolenaiheena on Karjalan tasavallan maatalous, jonka tuotanto laski edeltäneestä vuodesta 12 prosenttia ja erityisesti karjataloudesta 20 prosenttia vuonna 1995. Karjalan tasavallan 'historiallinen perimä' ei ole varsinkaan viljatuotannon osalta kovinkaan hyvä. Karjala on perinteisesti suurkiylien aluetta, jota mm. 'elinkelvottomien' kylvien lopettamisen kärjisti. Karjalan tasavallan alue ei ole maataloudelle muutenkaan otollista - maapinta-alasta noin puolet on metsämaata ja maatalouden käytössä siitä on vain yksi prosentti. Neuvostotalouden toteuttama alueellinen työnjako osoitti Karjalan metsä-, puu- ja paperiteollisuuden tuotantoalueeksi lopettaen lähes loputkin peltoviljelyksestä. Väestö siirrettiin maataloudesta asutuskeskuksiin ja kaupunkiin. Karjalan tasavallan kaupungistumisaste on tälläkin hetkellä

suhteellisen korkea, 3/4 väestöstä asuu kaupungeissa (kuvio 1). Karjalan tasavalta onkin varsin pitkälle 'teollistettu': siinä missä teollisuus työllistää työvoimasta kolmanneksen ja tuottaa yli puolet kokonaistuotannosta, maa- ja metsätalous työllistävät alle noin 5 prosenttia työvoimasta ja tuottavat noin 10 prosenttia tuotannosta.

Jäljelle jäänyt maatalous painottuu karjatalouteen ja vihannesviljelyyn. Tällä hetkellä Karjalan tasavallassa toimii noin 700 yksityistilaa, 36 valtiontilaa sekä 17 valtion ja yksityisten yhteisomistuksessa olevaa tilaa. Yksityis- eli fermeritilojen merkitys on jäänyt vähäiseksi, alle 10 prosenttia viljelystä peltoalasta kuuluu niille. Valtaosa viljantuotannosta jääkin hieman 62 valtiontilan (vuonna 1994) eli sovhoosin tuotettavaksi. Sovhoosien kannattavuus vuodesta 1993 laskenut romahdusmaisesti - vuonna 1993 8 sovhoosia 63 oli kannattamattomia, vuonna 1994 kannattamattomien lukumäärä oli jo 38⁵⁸.

Karjalassa on noin 150 000 hehtaaria maatalousmaata, josta noin kolmannes on Karjalan tasavallan eteläosissa sijaitsevaa peltomaata, loput niittyä tai metsälaidunta. Satoisuus on vuosi vuodelta laskenut ja on tällä hetkellä 1.47 tonnia hehtaarialta. Viljan viljelyn supistamisella on ollut jatkuva kielteinen vaikutuksensa karjanhoitoon, koska ruokintaan tarvittava rehu on ollut ostettava muualta. Perunat tuotettiin 82 prosenttisesti ja vihannekset 61 prosenttisesti omakotitalouksissa vuonna 1995. Kotitaloudet myivät kauppoihin myös huomattavia määriä maitoa, lihaa ja perunaa. Samanaikaisesti useiden piirien valtiontiloilla nautakarjan, sikojen ja kanojen hoito joko puolitettiin tai lopetettiin kokonaan (Vuorinen 1993, ss. 24-26)⁵⁹. Sovhoosi- ja kollektiivitalouksissa nautakarjan lukumäärä on pudonnut 106 000:sta vuoden 1991 alusta 62 000:een vuonna 1996 alussa⁶⁰. Tällä on ollut luonnollisesti kielteinen vaikutuksensa karjataloustuotteiden (maidon, voion ja nautanlihan) tuotantoon.

Karjalan tasavallassa toimii vajaat 3 000 pienyritystä (vuonna 1990 toimi noin tuhat), jotka työllistävät yli 40 henkeä. Pienyritysten asemaa on luonnehdittu suhteellisen tukalaksi. Toisaalta

⁵⁵ Karjalan Sanomat 24.2.1996, ss. 1-2.

⁵⁶ Karjalan Sanomat 7.2.1996.

⁵⁷ Helsingin Sanomat 29.11.1995.

⁵⁸ Respublika 1995, s. 82.

⁵⁹ Karjalan Sanomat 3.2.1996 s. 6 ja 28.2.1996 s. 2.

⁶⁰ Sotsialno-ekonomitsheskoje polozhenije 1996, s. 39.

pienyrittäjistä yli 80 prosenttia oli yksityisiä ja 71 prosenttia voitollisia vuonna 1994⁶¹. Kesällä 1995 hyväksyttiin laki pienyritysten tukemisesta, mutta siihen osoitetut vähäiset määrärahat jäivät käyttämättä. Vuodelle 1996 verohelpotuksia sen paremmin kuin tukirahoja ei ole luvassa⁶².

Karjalan tasavallasta toimivien yhteisyritysten osuus Karjalan tasavallan koko ulkomaankaupasta oli noin 10 prosenttia. Lähes puolet yhteisyritysten viennistä käsittää puutavaraa ja puutuotteita. Tuonnista noin 40 prosenttia on elintarvikkeita ja kulutustavaroita, toiset 40 prosenttia koneita ja laitteita. Karjalaan oli rekisteröity vuoden 1994 yhteensä 378 ulkomaalaisomisteista yritystä⁶³, Venäjälle 7999, Moskovaan 3032, Pietariin 979 (Lebedev 1995), joista 202 on toimivia⁶⁴. Ulkomaisten sijoittajien mielenkiinnon lisäämiseksi Karjalan lainsäädäntökokous hyväksyi lain ulkomaisten sijoitusten valtiontakuista Karjalan tasavallassa. Laki sisältää korvaussitoumuksen ulkomaiselle sijoittajalle karjalaisen osapuolen mahdollisesti aiheuttamista tappioista ja lupauksen tukea hanketta ja olla soveltamatta siihen sijoitusehtoja huonontavia säädöksiä⁶⁵. Karjalan ulkoministerin Valeri Shljaminin mukaan Karjalan tasavallan epävakaa taloudellinen tilanteen takia laki ei ole ainakaan toistaiseksi lisännyt ulkomaisten sijoittajien kiinnostusta⁶⁶.

Karjalan tasavallan yritysten lukumäärinä mitattu osuus Suomesta Venäjälle tehdyistä suorista sijoituksista on 8 prosenttia. Karjalassa suomalaisten tytäryhtiöt tai osakkuusyritykset olivat varsin pieniä mitattuna varallisuudella (taseen loppusumma alle 0.5 miljoonaa markkaa), vuosi-liikevaihdolla (keskimäärin 0.5 miljoonaa markkaa yritystä kohti) tai työntekijöiden lukumäärällä (7 henkeä yritystä kohti).

Karjalan tasavallan ulkomaankauppa on kasvanut voimakkaasti: 1992 se oli 47 milj., 1993 USD 263 milj., 1994 USD 428 milj. ja 1995 jo

USD 573 milj. Suomi osti 19 prosenttia Karjalan viennistä eli lähes USD 100 miljoonaa ja oli Karjalan tasavallan tuotteiden suurin ostaja. Toisella tilalla oli vienti Saksaan, joka oli 8 prosenttia koko viennistä⁶⁷. Voimakkaimmin kasvoi sanomalehtipaperin vienti, 32 prosenttia edeltäneestä vuodesta ja oli 36 prosenttia vuoden 1995 viennistä. Noin 80-90 prosenttia Karjalan viennistä on muodostunut tällä vuosikymmenellä raaka-aineista ja puolivalmisteista. Loppuosa - alle 10 prosenttia koko viennistä - on kone- ja laitevientiä ja kulutustavaroita. Suomeen Karjala vei mm. 400 000 kuutiota sahatavaraa eli hieman yli 60 prosenttia koko sahatavaratuotannostaan vuonna 1995. Eurooppaan viennistä suuntautui yli puolet (Saksaan, Hollantiin ja Belgiaan). Muut huomattavat ostajat olivat Turkki (16% viennistä) ja Yhdysvallat (10%). Vientiluvut sisältävät myös viennin IVY-tasavaltoihin. Karjalan tasavallan vienti Valkovenäjälle kasvoi voimakkaasti tulliasteiden poistumisen ansiosta. Noin kolme neljänestä Karjalan tasavallan tuonnista on ollut Karjalan teollisuuden tarpeita palvelevaa kone- ja raaka-ainetuontia. Loppuosan on muodostunut kulutustavaroista, joista kasvava määrä on ollut elintarvikkeita⁶⁸.

Vuoden 1996 budjettitulot ovat tämänhetkisten suunnitelmien mukaan noin 2 900 miljardia ruplaa (noin 640 miljoonaa dollaria). Suurin osa budjettituloista on Karjalan omia tuloja. Venäjän hallitus on luvannut osoittaa Karjalalle Venäjän federaation budjetista 460 miljardia ruplaa. Karjalan budjettimenot vuonna 1996 ovat budjettiesityksen mukaan hieman budjettituloja suuremmat⁶⁹. Vuoden 1992 alusta Karjalan oli vapautettu pitämään itsellään 90 prosenttia verotuotoista, jotka se oli muuten olisi ollut velvollinen siirtämään liittovaltion budjettiin. Vuoden 1994 alusta tämä järjestely on jatkunut luoton muodossa ja jatkuu vuoden 1998 loppuun, minkä jälkeen se tulisi maksaa korkoineen (3 % pia.) keskushallinnolle (Laurila 1994, s. 57). Järjestely ei kuitenkaan koske esim. myyntituottoveroja. Tällä hetkellä Karjalan näkökulmasta katsottuna Moskova enemminkin jarruttaa kehitystä perimällä 50-70 prosenttia veroa niistä puutavaran myyntituloista, jotka olisivat ainoa mahdollisuus mm. puhdistus-

⁶¹ Respublika 1995, s. 44.

⁶² Karjalan sanomat 24.1.1996, s. 2.

⁶³ Respublika 1995, s. 47.

⁶⁴ Respublika 1995, s. 47, kuvio 16.

⁶⁵ lain suomennos SVK:n jäsentiedotteessa 11/95, ss. 24-26.

⁶⁶ Karjalan Sanomat, 3.2.1996, s. 2.

⁶⁷ Sotsialno-ekonomitsheskoje polozhenije 1996, s.54.

⁶⁸ Respublika 1995, s. 113.

⁶⁹ Karjalan Sanomat, 30.12.1995, s. 2.

laitteiden rakentamisen rahoittamiseksi Karjalan teollisuuspäästöjen vähentämiseksi⁷⁰.

Karjalan keskittyminen metsäteollisuuteen on vahvuus, koska se synnyttää vientipotentiaalia, ja heikkous, koska se tekee Karjalan muilta osin riippuvaiseksi muiden alueiden toimitusten jatkuvuudesta ja hintakehityksestä. Esimerkiksi lähes yli puolet sähköenergiastaan Karjala saa Sosnovy Borista ja Polarny Zorin ydinvoimaloista, joiden toimitusvarmuus vaihtelee. Lisäksi lämmityspuun ja turpeen jatkeeksi tarvittava hiili sekä polttoöljy samoin kuin muu polttoaine joudutaan ostamaan ulkopuolelta. Kuten yllä on todettu, lisäksi Karjalan elintarvikehuolto sekä teollisuus ovat pitkälti riippuvaisia ulkomaisesta tuonnista.

Karjalan julkisen talouden vaikeudet jatkuvat niin tasavallan kuin kuntien osalta. Karjalan tasavallan tilanne ilmeisesti kärjistyy lähivuosina. Moskova ei ole maksanut federaation budjetista sovittuja maksuja. Maksuvaikeuksien takia verokertymät eivät riitä kattamaan budjetoituja menoja. Lähes kaikki toimialat ovat huomattavissa vaikeuksissa, työttömyys kasvaa, seisokit ja lakot lisääntyvät maksamattomien palkkojen ja myyntisaamisten takia. Ainoa ratkaisu tässä tilanteessa on metsähakkuiden ja myynnin lisääminen sekä muualle Venäjälle että IVY:n ulkopuolelle, ensi sijassa Suomeen⁷¹.

Samalla myös sosiaaliset ongelmat kasvavat. Karjalan maatalouden ongelmat ovat tulleet edellä todetuiksi. Karjalan maaseudulla on monia yksittäisen ruukin varassa toimivia asutustajamia. Ruukin toiminnan pysähtyessä ja palkanmaksuvuonon ehtyessä esimerkiksi toimituksista saamatta jääneiden maksujen takia, ruukin varassa elävien perheiden toimeentulomahdollisuudet heikkenevät ja lisätuloja on pyrittävä hankkimaan muualta. Petroskoi tarjoaa jo hieman pienehköjä paikkakuntia paremmat mahdollisuudet vaihtoehtoiseen toimeliaisuuteen lisätulojen hankkimiseksi. Kasvava määrä Karjalan tasavallan kotitalouksien rahatuloista muodostuu kuin päätösmestä saadusta palkasta. Esimerkiksi Petroskoin budjettivaikeudet ilmenevät, ei vain sosiaalipalvelujen, vaan myös normaalien kaupunkipalvelujen heikkenemisenä. Kaupunkilämmityksen osalta ongelmia on ollut lähes joka talvi. Karjalan Sanomien taloustoimittajan Apu Sundelinin toteamus

vuotta 1995 koskevan talouskatsauksensa lopussa heijastaneekin paikallisen väestön tuntemuksia: "– jos tasavallan ja Venäjän federaation hallitukset eivät muuta taloudellista politiikkaansa ihmisen suojelemiseksi villin kapitalismin iskuilta, jäävät taloudellisten uudistusten tavoitteet varmasti saavuttamatta"⁷².

4 Suomen ja lähialueiden yhteistyönäkymät

Suomen ja lähialueiden yhteistyö on kehittynyt myönteisesti. Muodolliset puitteet syntyivät vuonna 1992, jolloin Suomi solmi hallitusten välisen sopimuksen Murmanskin läänin, Karjalan tasavallan, Leningradin alueen ja Pietarin kanssa. Nämä sopimukset lähialueyhteistyöstä määrittelevät toimivaltaiset viranomaiset ja muodostavat oikeudellisen pohjan mm. EU-yhteistyölle. Suomen jäsenyys EU:ssa synnytti rahoituksellisia edellytyksiä yhteistyölle Venäjän kanssa.

Toistaiseksi pääosa TACIS-rahoituksesta on suuntautunut pääosin Moskovaan. EU:n ulkoministeriön tammikuussa 1996 hyväksymä teknisen avun ohjelman sääntöuudistus muutti kuitenkin tilannetta Suomen, Pietarin ja Karjalan hyväksi. Uudistetun TACIS-asetuksen voimaantulo vaatii vielä Euro-parlamentin hyväksymisen. Asetus sisältää teknisen avun ohjelman osoittaen 2.2 miljardia ECU:a eli 12.8 mrd markkaa venäläisen osapuolen käyttöön lähialueiden kehittämiseen vuosina 1996–1999. Asetus sallii Suomen kansallisten lähialuerahojen (n. 300 miljoonaa markkaa) ja EU:n lähialueyhteistyöhön Suomelle myöntämien Interreg-rahojen käyttämisen myös TACIS-hankkeissa. TACIS-ohjelma on ennen kaikkea teknistä apua. Kuitenkin 10 prosenttia TACIS-rahoista on mahdollisuus suunnata lähinnä pienten ja keskisuurten yritysten osakepääomarahoitukseen ja pienehköihin perusrakennehankkeisiin.

Suomen ulkoasiainministeriö valmistelee Suomen osalta Venäjän kanssa toteutettavaa TACIS-yhteistyötä. TACIS-rahoituksen käyttöönottamisessa on ratkaistava lukuisia organisaattorisia ja menettelytapoihin liittyviä kysymyksiä. Kaikkien osapuolten on sovittava omien viran-

⁷⁰ Karjalan Sanomat 21.2.1996.

⁷¹ Karjalan sanomat 6.12.1995.

⁷² Karjalan Sanomat 3.2.1996, s. 6.

omaistensa yhteistyöstä ja koordinoinnista⁷³. Esimerkiksi Suomessa lähialueyhteistyössä toimii 11 ministeriötä, mutta esimerkiksi siitä, kuka toimii koordinaattorina, ei ole voitu toistaiseksi sopia. Kuvaan kuuluvat myös pelot joutumisesta koordinoinnin jalkoihin, joita edustavat esimerkiksi Suomen ympäristöministeriön taholta kohdistetut epäilyt ulkoasiainministeriön kyvystä toimia pääkoordinaattorina⁷⁴. Muista koordinaattoreista esimerkkinä mainittakoon Itä-Suomen ja Karjalan tasavallan alueellinen neuvottelukunta, joka edistää energiahankkeita, NMT-järjestelmien rakentamisesta Karjalaan Suomen Telen kanssa sekä paikallishallinnon kehittämistä mm. EU:n Interreg- ja TACIS-rahoituksen avulla⁷⁵.

Vie nähtävästi aikansa, ennen kuin hankkeiden identifiointiin, priorisointiin, kilpailuttamiseen, maksatukseen ja seurantaan tarvittava kaikkien osapuolien välinen yhteistyö saadaan täysin toimivaksi. Varojen käyttämisestä kaikkien osapuolten - suomalaisten, venäläisten, ja TACIS-edustajien - on keskenään sovittava. Myöskään ei ole toistaiseksi selvää, miten TACIS-, Interreg- ja kansallisten varojen sitominen tapahtuu. Lähialueiden byrokraattinen epäyhtenäisyys hankaloittaa tätä työtä. Ennen kaikkea rahoituskelpoiset hankkeet on ensin löydettävä, niiden toteuttamiskelpoisuus ja kiireellisyysjärjestys on määrittävä. Menettelyyn sisältyy myös se, että raja-alueyhteistyöhön varatut rahat kilpailutetaan.

EU:n mukanaan tuomien mahdollisuuksien lisäksi myös muuta rahoitusinfrastruktuuria on kehitetty lähialueyhteistyön rahoittamiseksi. Lähialueiden yritystoiminnan edellytysten parantamiseen tähtää investointirahoitusyhtiön (St. Petersburg Finance Company) perustaminen Pietariin vuonna 1995. Osakkaina ovat Finnfund, EBRD, Merita, Bank St. Petersburg ja Baltiiski Bank. EBRD:n Luoteis-Venäjä-rahasto perustettiin Lontoossa 14.8.1995 rahoittamaan riskisijoituksia Arkangelin, Murmanskin ja Karjalan alueilla sekä rajoitetusti Pietarin kaupungissa ja Leningradin läänissä. SITRAn johdolla rahastoa hallinnoi yhteispohjoismainen konsortio. Rahaston koko on USD 53 miljoonaa, josta 33 miljoonaa on määrää sijoittaa neljän vuoden kuluessa venäläisiin yrityk-

siin ja yhteisyrityksiin. Loput 20 miljoonaa tulevat Suomen, Ruotsin ja Norjan hallituksilta ja ne käytetään hallinnointiin ja tekniseen apuun Hallinnointiyhtiöksi perustettiin Oy Nordic Russian Management Company Ltd (NORUM). Luoteis-Venäjän rahaston lisäksi EBRD on perustumassa edellä esitetyn mallin mukaisesti yksitoista muuta alueellista sijoitusrahastoa eri puolille Venäjää⁷⁶.

Yleisesti Pietarissa ja ilmeisesti muuallakin lähialueilla suhtaudutaan myönteisesti EU:hun yleensä ja Suomen EU-jäsenyyteen erikseen. Tosin käsitykset ovat paljolti myös täsmentymättömiä, "elämä näyttää"- tyyppisiä. Jotkut venäläiset yrittäjät ja virkamiehet näkevät EU-työskentelyn tuoneen myös joitakin kielteisiä piirteitä kaupankäyntiin. EU:n mukanaan tuomat tullit, polkumyyntiä estävät toimet ja kiintiöt nähdään esteinä⁷⁷. Suomen rajan muuttuminen samalla EU-rajaksi on lisännyt rajavalvontaa. Suomen siirtyminen noudattamaan EU-tullisäädöksiä näyttää joissakin tapauksissa motivoineen Venäjän viranomaisia vuorostaan kasvattamaan omia tulleejaan ja tullinluonteisia maksujaan sekä sertifiointi- ja muita kauppaa rajoittavia menettelyjä.

Suomalaisyrittäjät näkevät ongelmallisimpana kaupan ja muun lähialueyhteistyön kehittämisessä Venäjän paikallisviranomaisten mielivallan. Maksut asetetaan olettamalla, että niistä vain osa saadaan perityksi. Rahastus kohdistetaan niihin, joilla tiedetään olevan rahaa, eli ulkomaisiin yrittäjiin. Yritysten voitot takavarikoidaan veroina ja maksuina viranomaisille. Pahimmillaan rahastus kääntyy laittomuuden ja rikollisuuden puolelle. Koko järjestelmä toimii vilpillisten yrittäjien hyväksi⁷⁸. Laillisesti toimivien yrittäjien harmina on lisäksi kohtuuttomaksi paisunut paperisota - yhden elintarvikekuorman vieminen rajan yli vaatii keskimäärin Mercantil-kansiollisen asiakirjoja. Kauppatavaran kuljetukseen ja varastointiin liittyvät ongelmat Venäjällä eivät myöskään ole vähäisiä. Osaltaan ne ovat johtaneet rajanylitysliikenteen huomattavaan kasvuun, koska niissäkin tapauksissa, jolloin suuret kertatoimitukset olisivat kustannuksiltaan edullisempia, joudutaan usein turvautu-

⁷³ Idänkauppa 2.2.1996, s. 14.

⁷⁴ Hufvudstadsbladet 22.12.1995, s.10.

⁷⁵ Savon Sanomat, 25.1.1996, s. 7.

⁷⁶ SITRA-Sitrans Oy-Finnfundin lehdistötiedote 15.8.1995.

⁷⁷ Karjalan Sanomat 11.10.1995, s. 6, ; ks. lähemmin myös EVA 1996, ss. 32-40.

⁷⁸ Kauppalehti 11.9.1996 s. 4.

maan toimituksiin pienehköinä erinä.

Ylläluetelluista vaikeuksista huolimatta lähialueyhteistyö on kehittynyt suotuisasti ja Suomen kauppavaihto Venäjän ja samalla kaikkien lähialueiden kanssa on kasvanut vuodesta 1993. Myös venäläiset ovat lisänneet ostojaan Suomesta. Suomen puolella menekkiartikkeleita ovat mm. rakennustarvikkeet, autojen varaosat⁷⁹. Myös matkailutuotteet, polttoainemyynti jne. ovat lisääntyneet, joskin Venäjän puolen verovapaa myynti ja halvempi bensiini vähentää myyntiä Suomen puolella. Joidenkin arvioiden mukaan Etelä-Karjalassa Suomen kaakkoiskulmalla asuu 3 prosenttia väestöstä, mutta noin 20 prosenttia Venäjän kaupasta toteutetaan siellä⁸⁰. Liiketoiminnan vilkastumisen myötä Venäjän ulkoministeriö on ilmaissut aikovansa avata konsulaatin Lappeenrannassa kesällä 1996⁸¹. Suomen Tilastokeskuksen sisäasiainministeriölle tekemän aluebarometrin mukaan tulevaisuudenodotukset ovat valoisimmat Etelä-Karjalassa ja Lappeenranta on ainoa kunta koko Suomessa, joka uskoo kunnallistaloutensa paraneamiseen⁸². Rajanylityspaikoilla on Suomen puolen rajakunnille huomattavaa taloudellista merkitystä.

Suomen ja Venäjän välisessä lähialueyhteistyössä tärkeällä sijalla ovat ympäristönsuojelu, energiatalous ja siinä varsinkin lähialueilla sijaitsevien ydinvoimaloiden turvallisuuden lisääminen. Venäjän pahiten saastuneet alueet tosin sijaitsevat muualla kuin Suomen rajojen lähellä (todella suuria tuhoalueita on Norilskissa, Krasnojarskissa, Omskissa ja Novokuznetsissa). Silti Suomen kannalta pahoja potentiaalisia uhkia ovat Helsingistä hieman yli 200 kilometrin päässä sijaitseva Sosnovy Borin "Tshernobyl-tyyppinen" 4 yksikön RBMK-reaktori. Tällaisen grafiittihidasteisen kiehtusvesireaktorin rakenne ei mahdollista nopeata puuttumista vaaratilanteisiin. Rahaa voimalan kunnossapitoon ei riitä ja henkilökunnan työmoraalia heikentää yleensä pienipalkkaisuus ja erityisesti tällä hetkellä palkanmaksujen viivästyminen. Riittävän tiukka valvonta puuttuu. Etelä-Suomen väestön kannalta Murmanskin läänin

Polarnyje Zoryn ydinvoimaloiden ja ydinsukellusveneiden vahingonuhat eivät ole aivan yhtä huolestuttavia, sillä jo mm. Liettuan Ignalinan RBMK-tyyppinen 2-yksikköinen ydinvoimala sijaitsee maantieteellisesti huomattavasti lähempänä Helsinkiä samoin Moskovon ja Pietarin välillä sijaitseva Kalinin ydinvoimala. Lisäksi Polarnyje Zorin ja Kalinin ydinvoimalat ovat teknisesti turvallisempina pidettyjä VVER-tyyppisiä kevytvesireaktoreita. Kaikki edellä oleva on todettu pitäen mielessä, että viimekädessä mikä tahansa ydinturma Venäjällä on vakava ja Suomea koskettava sekä pahimmassa tapauksessa myös konkreettisesti Suomea koskeva tapahtuma. Tällä alueella aloitetun lähialueyhteistyön tavoitteena on pyrkiä seuraamaan, hallitsemaan ja viime kädessä pienentämään Suomea koskevia riskejä ja uhkia.

Muita konkreettisia ympäristönsuojelun kohteita Pietarin jätevedet ja rajantakaisen teollisuuden rikkipäästöt. Tarkoitus on keskittyä jätevesien ja maaperän puhdistamiseen, Pietarin viemäreiden korjaamiseen, ongelmajätteiden käsittelemiseen sekä yhdyskuntajätteen hyötykäyttöön. Pietarin kaupungin vedenpuhdistamo Vodokanal kokeilee suomalaista tekniikkaa typin ja fosforin poistamiseksi Krasnoselskin puhdistamolla⁸³. Myös EBRD on äskettäin myöntänyt lähes USD 75 miljoonaa Vodokanalin kehittämishankkeeseen⁸⁴.

On mielenkiintoista nähdä, että nyt viidettä vuotta jatkunut elintarvikehuoltoon, liikenneyhteyksien kehittämiseen ja rakennustoimintaan painottuva lähialueyhteistyö on asettumassa samoille urille, jotka ensimmäinen maailmansota ja Venäjän vallankumous lähes 80 vuotta sitten katkaisivat. Valion ja Saarioisten mainokset tämän päivän Pietarin raitiovaunujen kyljissä ja metronvaunujen seinissä muistuttavat siitä, että jo vuosisadan alussa pietarilaisten karjataloustuotteet ja vihannekset tuotettiin huomattavalta osaltaan Suomesta. Vuosisadan vaihteen 1.3 miljoonan asukkaan (puolet silloisen Suomen väkiluvusta) Pietarin huolto vaati jo silloin jatkuvaa tavaravirtaa. Kannaksen maatalous kaupallistui markkinatalouden voimasta tuottamaan Pietarille viljaa ja lihaa. Riihimäen-Pietarin radan valmistuttua maidon kuljetus alkoi ulottua pian Kymijoelle saakka. Meritse Pietarin kuljetettiin massatavaraa, kuten halkoja, heiniä tai viljaa. Pietarin kokoisen kaupungin lämmittämi-

⁷⁹ Helsingin Sanomat 11.2.1996.

⁸⁰ Hufvudstadsbladet 17.12.1995, s. 11.

⁸¹ Venäjän varaulkoministeri Sergei Krylov Etelä-Saimaan mukaan, 1.12.1996, s. 3.

⁸² Sisäasiainministeriön tiedote, 11.12.1995, s. 1.

⁸³ Delovoi Peterburg, 23.1.1996, s. 3.

⁸⁴ Delovoi Peterburg 5.3.1996 S. 3.

nen talvella vaati uskomattoman määrän koivuhalvoja, jotka kuljetettiin Suomen Karjalasta ja Savosta. Suolle rakennettuun Pietariin kaikki rakennuskivi ja hiekka oli kuljetettava Suomesta - hiekka pääasiassa Kannaksen Uusikirkolta, Kuolema

järveltä ja Koivistolta ja rakennuskiveä aina Porkkalasta asti (Vihola 1995, ss. 55-63). Vaikka aika oli toinen, kaupan ja taloudellisen yhteistyön tarpeet olivat paljolti samansuuntaiset kuin tällä hetkellä.

Kirjallisuus

Borsos Julianna - Erkkilä Mika (1995), **Regional Integration in the Baltic Rim - FDI nad trade-based integration in the Triangle of Finland, Estonia and St. Petersburg**. Keskusteluaiheita No. 539, Elinkeinoelän Tutkimuslaitos ETLA, Helsinki 1995.

Eronen Jarmo (1995), **St. Petersburg - Manpower prospects and economic potential**, julkaisussa Workplace St. Petersburg. Development Programmes; toimittaneet Timo Kauppinen ja Anja Heiskanen, Publication of Labour Administration No. 102, Ministry of Labour, ss. 1-45, Helsinki 1995.

Geografija Karelskoi ASSR (1976), Petrozavodsk 1976.

EVA (1996), **Pietarin kahdet kasvot. Suomi ja EU Pietarista katsoen**. Elinkeinoelämän valtuuskunnan EVA:n raportti pietarilaisten asenteista 1996.

Heleniak Timothy (1995), **Economic Transition and Demographic Change in Russia, 1989-1995**. Post-Soviet Geography, September 1995, Volume XXXVI, ss. 446-458.

Hirvensalo Inkeri, **Maksurästit Venäjän transititaloudessa**. Suomen Pankki, Idäntalouksien katsauksia 7/1995.

Kivikari Urpo (1991), **The Current Situation and the Possible Developments in the Baltic Republics and the Sankt Petersburg Region**, Institute for East-West Trade, Turku School of Economics and Business Administration, C1/1991, Turku 1991.

Laurila Juhani (1994), **The Republic of Karelia: Its Economy and Financial Administration**. Suomen Pankki, Idäntalouksien katsauksia 8/1994.

Laurila Juhani (1996), **Russian Banking Legislation and Supervision**. Sivut 83-118 Jouko Rautavan toimittamassa Russia's Financial Markets and the Banking Sector in Transition, Bank of Finland Studies A:95, Helsinki 1996.

Lebedev, Vadim (1995), **International Business Guide**, 1995.

Moisanen Maija, Finnish view of the economic development and employment promotion in St. Petersburg, julkaisussa Workplace St. Petersburg. Development Programmes; toimittaneet Timo Kauppinen ja Anja Heiskanen, Publication of Labour Administration No. 101, Ministry of Labour, ss. 63-69, Helsinki 1995.

Oding Nina (1995a), **Evolution of the Budgeting Process in St. Petersburg**. Idäntalouksien katsauksia 4/1995, Suomen Pankki, Helsinki 1995.

Oding Nina (1995b), **Investment needs of the St. Petersburg Economy and the Possibilities to meeting them**. Idäntalouksien katsauksia 6/1995, Suomen Pankki, Helsinki 1995.

Piirainen Timo (1995), **Structural Change and Employment** julkaisussa Workplace St. Petersburg. Development Programmes; toimittaneet Timo Kauppinen ja Anja Heiskanen, Publication of Labour Administration No 101, Ministry of Labour, ss. 47-53, Helsinki 1995.

Piispanen Antti, **Baltian ja Venäjän lähialueiden potentiaali suomalaisille yrityksille**. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA, Sarja C 72, Helsinki 1996.

Pivovarov I. - Pivovarov S. - Galenko V., Investment projects and employment in the context of the structural changes in St. Petersburg economy **julkaisussa Workplace St. Petersburg. Development Programmes**; toimittaneet Timo Kauppinen ja Anja Heiskanen, Publication of Labour Administration No. 101, Ministry of Labour, ss. 76-81, Helsinki 1995.

Rowland Richard H. (1995), **Declining Towns in Russia, 1989-1993**. Post-Soviet Geography, September 1995, Volume XXXVI, ss. 436-445.

Susiluoto Ilmari, **Venäjän ympäristökriisin ulottuvuudet ja merkitys Suomelle**, teoksessa "Riskiyhteiskunnan talous. Suomen talouden ekologinen modernisaatio, toimittaneet Ilmo Massa ja Ossi Rahkonen, Gaudeamus, Helsinki 1995.

Vestnik Banka Rossii, numerot 2/94 (17.1.1996) ja 3/43 (24.1.1995). Operativnaja informatsija Tsentralnogo banka Rossiiskoi Federatsii.

Vihola Teppo (1995), **Kannaksen ja Pietarin vilkas vuorovaikutus**, teoksessa Suomi & Pietari, toimittanut Maija Lapola, Historian Ystävien Liitto ja WSOY, 1995.

Vorozheikin V. H. - Rybakov F.F. (1996), **Antimonopolnoje regulirovanije: federalny i regionalny aspekty**. Gosudarstvennaja programma "Narody Rossii: vozrozhdenije i razvitije". Sankt-Peterburg 1996.

Vuorinen Kari (1995), **Yritystoiminta Karjalan tasavallassa. Perustietoja Karjalan tasavallasta ja sen yritystoiminnasta**. Pohjois-Karjalan Lääninhallitus. Julkaisu 5/1995.

Zabrodin Vadim (1996), **Työelämän suhteet Pietarissa. Rakenteet ja dynamiikka Pietarin taloudessa ja työelämässä**. Pietarin Talouden yliopisto - Työministeriö, 1996.

Sanoma- ja aikakauslehdet

Business Russia, January 1996

Biznes-shans, 20.11.1995

Delovoi Peterburg, 21.11.1995, 22.11.1995, 28.11.1995, 1.12.1995, 5.12.1995, 19.12.1995, 23.1.1996, 2.2.1996 ja 9.2.1996

Ekonomika i zhizn, 8/1996

Etelä-Saimaa, 1.12.1996

Euromoney, huhtikuu ja syyskuu 1995

Helsingin Sanomat, 8.8.1995, 29.11.1995, 11.2.1996

Hufvudstadsbladet, 10.12.1995, 17.12.1995, 22.12.1995

Idänkauppa, 2.2.1996

Izvestija, 22.11.1995

Kaleva, 3.2.1996

Kauppalehti, 11.9.1995

Karjalan sanomat, 11.10.1995, 30.12.1995, 24.1.1996, 3.2.1996, 7.2.1996, 21.2.1996

Kommersant Daily, 21.11.1996, 17.1.1996, 18.1.1996, 6.2.1996

Kymen Sanomat, 29. 1.1996, 30.1.1996

Leontief Centre, 1995

Rossiiskaja Gazeta, 27.1.1996

Sankt Peterburgskoje Eho, 6.12.1995, 31.1.1996, 24.1.1996

Sankt Peterburgskije Vedomosti, 18.1.1995

Savon Sanomat, 25.1.1996

SITRA-Sitrans Oy-Finnfundin lehdistötiedote, 15.8.1995

Sisäasiainministeriön tiedote 11.12.1995

Smena, 21.11. 1995, 23.11.1995

The Moscow Times 29.12.1995, 14.2.1996

UM lehdistötiedote No 350, 11.9.1995

Tilastolähteitä

- Bulletin of Banking Statistics 10(29), Central Bank of Russia, Moskova 1995
- Respublika Karelija v tsifrah, Statistitsheskii sbornik, Petrozavodsk 1995.
Sotsialno-ekonomittsheskoje polozhenije Respubliki Karelija za janvar-dekabr 1995 goda. Goskoms-
tat - Karelii, Petrozavodsk 1996.
- Statistitsheskoe Obozrenie 12/1995
- Suomen Pankin suorien sijoitusten kysely 1995, ennakkotietoja.
- Venäjän Tilastokomitean tilastot
- Vestnik Banka Rossii 1996

Lähialueiden pankkitoiminta: pankkien ja sivukonttoreiden lukumääriä 1.1.1996 ja 1.1.1995

	Pietari	Leningradin lääni	Karjala	Murmansk	Lähialueet yhteensä	Moskova	Venäjä
Alueen omat pankit 1.1.1996	55	8	6	13	82	993	2578
1.1.1995	52	6	6	12	76	939	2517
- niillä sivu- konttoreita 1996	52	24	18	30	124	227	2961
1995	53	21	18	27	119	206	2765
- muiden alueiden pankkien sivu- konttoreita 1996	63	52	21	17	153	283	2826
1995	60	47	17	14	138	285	2721
sivukonttoreita yhteensä 1996	115	76	39	47	277	476	5747
1995	113	68	35	41	257	452	5440
Pankkeja ja sivukonttoreita yhteensä 1996	170	84	45	60	359	1469	8325
1995	165	74	41	53	333	1391	7957
Pankkitalletukset, milj. RUR 1.1.1995	127	14	11	21	163	1122	5137
- kasvu I-IX 1995, %	118	207	74	55	56	245	176
Lyhytaikainen luotonanto, mrd. RUR 1.1.1995	1211	143	199	708	2261	10615	79285
- kasvu I-IX 1995, %	177	166	110	123	153	206	140
Pitkäaikainen luotonanto, mrd. RUR 1.1.1995	129	6	4	8	147	507	4277
- kasvu I-IX 1995, %	233	114	100	75	207	212	356
Pankkien luoton- anto yhteensä, mrd. RUR 1.1.1995	1340	149	203	716	2408	11122	83562
- kasvu I-X 1995, %	181	163	109	122	157	209	151
- pitkäaikaisen luoton osuus kaikesta luoton- annosta, %	10	4	2	1	6	5	5

Lähteet: Vestnik Banka Rossii 1995, s. 8 ja 1996, s.11 sekä Bulletin of Banking Statistics No. 10(29), ss. 37-42.

IDÄNTALOUKSIEN KATSAUKSIA

nro:sta 4 lähtien ISSN 1235-7405

- 1/92 Pekka Sutela: **Neuvostoliiton hajoamisen taloudelliset aspektit.** 24 s.
Jouko Rautava: **Suomen ja Venäjän taloussuhteet Suomen EY-jäsenyyden valossa.** 12 s.
- 2/92 Seija Lainela - Jouko Rautava **Neuvostoliiton talouskehitys vuonna 1991.** 15 s.
Seija Lainela **Viron taloudellisen kehityksen lähtökohdat.** 9 s.
Merja Tekoniemi **Yksityistäminen itäisen Euroopan maissa ja Baltiassa.** 7 s.
- 3/92 Kamil Janáček **Transformation of Czechoslovakia's Economy: Results, Prospects, Open Issues.** 20 p.
Sergey Alexashenko **General Remarks on the Speed of Transformation in the Socialist Countries.** 25 p.
Sergey Alexashenko **The Free Exchange Rate in Russia: Policy, Dynamics, and Projections for the Future.** 19 p.
Jouko Rautava **Liikaraha, inflaatio ja vakauttaminen.** 16 s.
- 4/92 Stanislava Janácková - Kamil Janáček **Privatization in Czechoslovakia.** 8 p.
Sergey Alexashenko **The Collapse of the Soviet Fiscal System: What Should Be Done?** 45 p.
Juhani Laurila **Neuvostoliiton ja Venäjän velka.** 23 s.
Jukka Kero **Neuvostoliiton ja Venäjän ulkomaankauppa.** 24 s.
- 5/92 Pekka Sutela **Clearing, Money and Investment: The Finnish Perspective on Trading with the USSR.** 26 p.
Petri Matikainen **"Suuri pamaus" - Puolan talousuudistus 1990.** 22 s.
- 6/92 Miroslav Hrnčíř **Foreign Trade and Exchange Rate in Czechoslovakia: Challenges of the Transition and Economic Recovery.** 39 p.
Terhi Kivilahti - Jukka Kero - Merja Tekoniemi **Venäjän rahoitus- ja pankkijärjestelmä.** 37 s.
- 7/92 Seija Lainela **Baltian maiden rahauudistukset.** 23 s.
Seija Lainela - Jouko Rautava **Baltian maiden poliittisen ja taloudellisen kehityksen taustat ja nykytilanne.** 14 s.
Sergei Alexashenko **Verojen ja tulonsiirtojen jakautuminen entisessä Neuvostoliitossa.** 17 s.
- 1/93 Pekka Sutela **Taloudellinen transitio Venäjällä.** 11 s.
Pekka Sutela **Venäjän taloudellinen voima 2000-luvulla.** 9 s.
Pekka Sutela **Itäinen Eurooppa integraatiossa: ottopoikia, sisarpuolia vai ...** 11 s.
- 2/93 Inkeri Hirvensalo **Changes in the Competitive Advantages of Finnish Exporters in the Former USSR after the Abolition of the Clearing Payment System.** 35 p.
Miroslav Hrnčíř **The Exchange Rate Regime and Economic Recovery.** 17 p.
Gábor Oblath **Real Exchange Rate Changes and Exchange Rate Policy under Economic Transformation in Hungary and Central-Eastern Europe.** 31 p.
Gábor Oblath **Interpreting and Implementing Currency Convertibility in Central and Eastern Europe: a Hungarian Perspective.** 19 p.
- 3/93 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys 1992.** 19 s.
Seija Lainela **Baltian maiden talous vuonna 1992.** 25 s.
Pekka Sutela **Itäinen Eurooppa vuonna 1992.** 14 s.
- 4/93 Jouko Rautava **Monetary Overhang, Inflation and Stabilization in the Economies in Transition.** 17 p.
Jarmo Eronen **Manufacturing Industries before and after the Collapse of Soviet Markets: a Comparison of Finnish and Czechoslovak Experience.** 19 p.

- 5/93 Pekka Sutela **Uusi hanke entisen rupla-alueen kaupankäynnin monenkeskeistämiseksi.** 8 s.
Juhani Laurila **Venäjän velkakriisin kehitys ja nykytilanne.** 10 s.
- 6/93 Jouko Rautava **Yritystuesta sosiaaliturvaan: Julkisen tuen muutospaineet Venäjällä.** 7 s.
Jarmo Eronen **Venäjän uusi hallinnollinen aluejako.** 7 s.
Aleksii Tkatchenko **Pienyrittäjäys Venäjällä: Nykytilanne ja kehitysnäkymät.** 35 s.
- 7/93 Tuula Ryttilä **Russian Monetary Policy Since January 1992.** 20 p.
Inkeri Hirvensalo **Developments in the Russian Banking Sector in 1992-1993.** 22 p.
- 8/93 Seija Lainela - Pekka Sutela **Introducing New Currencies in the Baltic Countries.** 26 p.
Inna Shteinbuka **The Baltics' ways: Intentions, Scenarios, Prospects.** 27 p.
Inna Shteinbuka **Latvia in Transition: First Challenges and First Results.** 33 p.
Inna Shteinbuka **Industry Policy in Transition: the Case of Latvia.** 30 p.
- 9/93 Jouko Rautava **Venäjän keskeiset taloustapahtumat heinä- syyskuussa 1993.** 10 s.
Merja Tekoniemi **Venäjän parlamenttivaalien poliittiset ryhmittymät.** 3 s.
Jarmo Eronen **Venäläinen ja suomalainen periferia: Permin Komin ja Kainuun luetaloudellista vertailua.** 29 s.
- 10/93 Seija Lainela **Venäjän federatiivisen rakenteen muotoutuminen ja taloudellinen päätöksenteko; Pietarin asema.** 14 s.
Inkeri Hirvensalo **Pankkitoimintaa Pietarissa.** 14 s.
Juhani Laurila **Suoran sijoitustoiminnan kehittyminen Venäjällä ja Suomen lähialueella.** 29 s.
Juhani Laurila **Suomen saamiset Venäjältä. Valuuttakurssimuutosten ja vakautusten vaikutukset.** 8 s.
- 1/94 Pekka Sutela **Insider Privatization in Russia: Speculations on Systemic Change.** 22 p.
Inkeri Hirvensalo **Banking in St.Petersburg.** 18 p.
- 2/94 Aleksii Tkatchenko **Pienyritysten yksityistäminen Venäjällä.** 23 s.
Jarmo Eronen **Konversio Venäjällä: tulosten tarkastelua.** 10 s.
- 3/94 Juhani Laurila **Direct Investment from Finland to Russia, Baltic and Central Eastern European Countries: Results of a Survey by the Bank of Finland.** 14 p.
Juhani Laurila **Finland's Changing Economic Relations with Russia and the Baltic States.** 11 p.
Jouko Rautava **EC Integration: Does It Mean East-West Disintegration.** 8 p.
Eugene Gavrilenkov **Macroeconomic Crisis and Price Distortions in Russia.** 20 p.
Eugene Gavrilenkov **Russia: Out of the Post-Soviet Macroeconomic Deadlock through a Labyrinth of Reforms.** 22 p.
- 4/94 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys 1993.** 16 s.
Seija Lainela **Baltian maat vuonna 1993.** 19 s.
Jouko Rautava **Suomen idänkauppa 1990-93.** 7 s.
- 5/94 Pekka Sutela **Production, Employment and Inflation in the Baltic Countries.** 22 p.
Seija Lainela **Private Sector Development and Liberalization in the Baltics.** 14 p.
Seija Lainela **Small Countries Establishing Their Own Independent Monetary Systems: the Case of the Baltics.** 17 p.
- 6/94 Merja Tekoniemi **Työttömyys ja sosiaaliturva Venäjällä.** 31 s.
- 7/94 Pekka Sutela **Fiscal Federalism in Russia.** 23 p.
Jouko Rautava **Interdependence of Politics and Economic Development: Financial Stabilization in Russia.** 12 p.
Eugene Gavrilenkov **"Monetarism" and Monetary Policy in Russia.** 8 p.

- 8/94 Pekka Sutela **The Instability of Political Regimes, Prices and Enterprise Financing and Their Impact on the External Activities of the Russian Enterprises.** 31 p.
 Juhani Laurila **The Republic of Karelia: Its Economy and Financial Administration.** 37 p.
 Inkeri Hirvensalo **Banking Reform in Estonia.** 21 p.
- 9/94 Jouko Rautava **Euroopan unionin ja Venäjän välinen kumppanuus- ja yhteistyösopimus - näkökohtia Suomen kannalta.** 7 s.
- 10/94 Seija Lainela - Pekka Sutela **The Comparative Efficiency of Baltic Monetary Reforms.** 22 p.
 Tuula Ryttilä **Monetary Policy in Russia.** 22 p.
- 11/94 Merja Tekoniemi **Miksi Venäjän virallinen työttömyysaste on säilynyt alhaisena?** 19 s.
- 1/95 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys 1994.** 19 s.
 Seija Lainela **Baltian maat vuonna 1994.** 21 s.
 Vesa Korhonen **Itäisen Euroopan talouskehitys 1994.** 19 s.
- 2/95 Urmas Sepp **Inflation in Estonia: the Effect of Transition.** 27 p.
 Urmas Sepp **Financial Intermediation in Estonia.** 32 p.
- 3/95 Vesa Korhonen **EU:n ja Venäjän kumppanuus- ja yhteistyösopimus.** 31 s.
 Jouko Rautava **Talousintegraatio ja Suomen turvallisuus - Suomi Euroopan unionin idän taloussuhteissa.** 21 s.
 Jouko Rautava **Suomen idänkauppa 1985-94.** 10 s.
- 4/95 Nina Oding **Evolution of the Budgeting Process in St. Petersburg.** 29 p.
 Urmas Sepp **A Note on Inflation under the Estonian Currency Board.** 12 p.
 Pekka Sutela **But ... Does Mr. Coase Go to Russia?** 14 p.
- 5/95 Urmas Sepp **Estonia's Transition to a Market Economy 1995.** 57 p.
- 6/95 Niina Pautola **The New Trade Theory and the Pattern of East-West Trade in the New Europe.** 21 p.
 Nina Oding **Investment needs of the St.Petersburg Economy and the Possibilities to meeting them.** 20 p.
 Panu Kalmi **Evolution of Ownership Change and Corporate Control in Poland.** 21 p.
- 7/95 Vesa Korhonen **Venäjän IMF-vakauttamisohjelma 1995 ja Venäjän talouden tilanne.** 37 s.
 Inkeri Hirvensalo **Maksurästit Venäjän transitiotaloudessa.** 30 s.
 Seija Lainela **Baltian maiden omat valuutat ja talouden vakautus - pienten maiden suuri menestys.** 14 s.
- 8/95 Pekka Sutela **Economies Under Socialism: the Russian Case.** 17 p.
 Vladimir Mau **Searching for Economic Reforms: Soviet Economists on the Road to Perestroika.** 19 p.
- 9/95 Niina Pautola **East-West Integration.** 33 p.
 Panu Kalmi **Insider-Led Privatization in Poland, Russia and Lithuania: a Comparison.** 16 p.
 Iikka Korhonen **Equity Markets in Russia.** 14 p.
 Jury V. Mishalchenko - Niina Pautola **The Taxation of Banks in Russia.** 5 p.
- 1/96 Juhani Laurila **Payment Arrangements among Economies in Transition: the Case of the CIS.** 23 p.
 Sergei Sutyryn **Problems and Prospects of Economic Reintegration within the CIS.** 17 p.
 Viktor V. Zakharov - Sergei F. Sutyryn **Manager Training - Another Emerging Market in Russian Educational Services.** 9 p.

- 2/96 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1995.** 12 s.
 Juhani Laurila **Katsaus lähialueisiin.** 28 s.
 Iikka Korhonen **Baltian vuosikatsaus.** 10 s.
 Pekka Sutela **Ukrainan ja Valkovenäjän taloudet vuonna 1995.** 10 s.
 Vesa Korhonen **Itäisen Euroopan siirtymätalouksien kehitys 1995.** 17 s.
- 3/96 Niina Pautola **Intra-Baltic Trade and Baltic Integration.** 12 p.
 Vesa Korhonen **The Baltic Countries - Changing Foreign Trade Patterns and the Nordic Connection.** 16 p.
 Iikka Korhonen **Banking Sectors in Baltic Countries.** 22 p.
- 4/96 Niina Pautola **Trends in EU-Russia Trade, Aid and Cooperation.** 16 p.
 Niina Pautola **The Baltic States and the European Union - on the Road to Membership.** 20 p.
 Elena G. Efimova - Sergei F. Sutyryn **The Transport Network Structure of the St.Petersburg Region and its Impact on Russian-Finnish Economic Cooperation.** 11 p.
 Iikka Korhonen **An Error Correction Model for Russian Inflation.** 10 p.
- 5/96 Juhani Laurila - Inkeri Hirvensalo **Direct Investment from Finland to Eastern Europe; Results of the 1995 Bank of Finland Survey.** 21 p.
 Tatiana Popova - Merja Tekoniemi **Social Consequences of Economic Reform in Russia.** 26 p.
 Iikka Korhonen **Dollarization in Lithuania.** 7 p.
- 6/96 Juhani Laurila - Inkeri Hirvensalo **Suorat sijoitukset Suomesta Itä-Eurooppaan; Suomen Pankin vuonna 1995 tekemän kyselyn tulokset.** 20 s.
 Jouko Rautava **Suomi, Euroopan Unioni ja Venäjä.** 6 s.
 Niina Pautola **Baltian maiden talouskatsaus 1996.** 12 s.
- 1/97 Panu Kalmi **Ownership Change in Employee-Owned Enterprises in Poland and Russia.** 51 p.
- 2/97 Niina Pautola **Fiscal Transition in the Baltics.** 23 p.
 Peter Backé **Interlinkages Between European Monetary Union and a Future EU Enlargement to Central and Eastern Europe.** 19 p.
- 3/97 Iikka Korhonen **A Few Observations on the Monetary and Exchange Rate Policies of Transition Economies.** 8 p.
 Iikka Korhonen **A Brief Assessment of Russia's Treasury Bill Market.** 8 p.
 Rasa Dale **Currency Boards.** 14 p.
- 4/97 Sergei F. Sutyryn **Russia's International Economic Strategy: A General Assessment.** 17 p.
 Tatiana Popova **The Cultural Consequences of Russian Reform.** 17 p.
 Ludmilla V. Popova - Sergei F. Sutyryn **Trends and Perspectives in Sino-Russian Trade.** 11 p.
- 5/97 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1996.** 10 s.
 Iikka Korhonen - Niina Pautola **Baltian talouskatsaus 1996.** 12 s.
 Merja Tekoniemi **Katsaus lähialueisiin 1996.** 11 s.
 Merja Tekoniemi **Ukrainan talouskatsaus 1996.** 10 s.
 Kari Pekonen **Valko-Venäjän talous vuonna 1996.** 6 s.
 Katri Lehtonen **Keski- ja Itä-Euroopan talouskehitys vuonna 1996.** 13 s.
- 6/97 Niina Pautola **Towards European Union Eastern Enlargement - Progress and Problems in Pre-Accession.** 17 p.
 Katri Lehtonen **Theory of Economic Reform and the Case of Poland.** 26 p.
 Boris Brodsky **Dollarization and Monetary Policy in Russia.** 14 p.
- 7/97 Toivo Kuus **Estonia and EMU Prospect.** 24 p.
 Olga Luštšik **The Anatomy of the Tallinn Stock Exchange.** 23 p.
 Riia Arukaevu **Estonian Money Market.** 20 p.

- 1/98 Iikka Korhonen **The Sustainability of Russian Fiscal Policy.** 8 p.
Tatiana Popova - Merja Tekoniemi **Challenges to Reforming Russia's Tax System.** 18 p.
Niina Pautola **Optimal Currency Areas, EMU and the Outlook for Eastern Europe.** 25 p.
- 2/98 Peter Westin **Comparative Advantage and Characteristics of Russia's Trade with the European Union.** 26 p.
Urszula Kosterna **On the Road to the European Union - Some Remarks on Budgetary Performance in Transition Economies.** 31 p.
- 3/98 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1997.** 11 s.
Merja Tekoniemi **Keskuksen ja alueiden välisten suhteiden kehitys Venäjällä 1992-1997.** 10 s.
Niina Pautola **Baltian talouskatsaus 1997.** 11 s.
Merja Tekoniemi **Katsaus Suomen kauppaan IVY-maiden ja Baltian maiden kanssa 1990-1997.** 11 s.
Tom Nordman **Kiinan talouden tila ja ongelmat.** 11 s.
Merja Tekoniemi **Ukrainan talouskatsaus 1997.** 10 s.
Iikka Korhonen **Keski- ja Itä-Euroopan talouskehitys 1997.** 12 s.
- 4/98 Kustaa Äimä **Central Bank Independence in the Baltic Policy.** 30 p.
Iikka Korhonen – Hanna Pesonen **The Short and Variable Lags of Russian Monetary Policy.** 11p.
Hanna Pesonen **Assessing Causal Linkages between the Emerging Stock Markets of Asia and Russia.** 10 p.
- 5/98 Laura Solanko **Issues in Intergovernmental Fiscal Relations – Possible Lessons for Economies in Transition.** 19 p.
Iikka Korhonen **Preliminary Tests on Price Formation and Weak-form Efficiency in Baltic Stock Exchanges.** 7 p.
Iikka Korhonen **A Vector Error Correction Model for Prices, Money, Output, and Interest Rate in Russia.** 12 p.
Tom Nordman **Will China catch the Asian Flu?** 14 p.
- 6/98 Saga Holmberg **Recent Reforms in Information Disclosure and Shareholders' Rights in Russia.** 17 p.
Vladimir R. Evstigneev **Estimating the Opening-Up Shock: an Optimal Portfolio Approach to Would-Be Integration of the C.I.S. Financial Markets.** 39 p.
Laura Solanko – Merja Tekoniemi **Novgorod and Pskov – Examples of How Economic Policy Can Influence Economic Development.** 14 p.
Ülle Lõhmus - Dimitri G. Demekas **An Index of Coincident Economic Indicators for Estonia.** 12p.
- 7/98 Tatyana Popova **Financial-Industrial Groups (FIGs) and Their Roles in the Russian Economy.** 24p.
Mikhail Dmitriyev – Mikhail Matovnikov – Leonid Mikhailov – Lyudmila Sycheva **Russian Stabilization Policy and the Banking Sector, as Reflected in the Portfolios of Moscow Banks in 1995–97.** 29 p.
- 1/99 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1998.** 10 s.
Iikka Korhonen – Seija Lainela **Baltian maat vuonna 1998.** 10 s.
Tom Nordman **Kiinan talouden tila ja näkymät.** 13 s.
Pekka Sutela **Ukrainan talouskatsaus 1998.** 14 s.
Iikka Korhonen **Keski- ja Itä-Euroopan talouskehitys vuonna 1998.** 10 s.